№ 3 Należytość pocztowa opłacona ryczałtem. • בלפטער יאָהרגאַנג. • פרייז 20 גראָשען. • „CZENSTUCHOWER CAJTUNG".

Bibljoteka Jagellońska
Kraków
Św. Anny 19

טשענסטאכאווער צ[...]

ערשיינט יעדען פרייטאָג.
רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע
ערשטע אַלעע 6. — טעלעפאָן 201.

CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.

Piątek, d. 20 stycznia 1933 | ליכט-צינדען 4. | פרייטאָג, פ' שמות כ"ב טבת תרצ"ג.

היינט, פרייטאָג 20 יאַנואַר 8=45 אָוועגד לעצטער אויפטריט
פון דער בעריהמטער ארטיסטין

אידא קאַמינסקא

אין דעם סענסאציאָנעלען ווערק פון דער מאדערנער שריפטשטעלערין מ. שטשעפאָווסקא

„מיר פרויען"

מיט'ן אַנטייל פון: רחל האָלצער און ר. לערער.

Ceny normalne | Mile i bez troski | Ceny normalne

spędzisz czas w najlepszym towarzystwie
w najstarszej cukierni

A. Błaszczyńskiego, Aleja № 13

TELEFON 276.
gdzie codziennie od 6—11 wiecz odbywa się
KONCERT-DANCING
pod dyr. S. ZAJDMANA.
Ceny normalne | **Korzystaj z okazji.** | Ceny normalne

צו דער אויפמערקזאַמקייט !!!

דאס לאַנג-יעהריגע געשעפט פון מאָטאָציקלען, ראָווערען און ניימאשינען פון
מ. רוזיצקוויטש,
איז איבערטראַגען געוואָרען אין א נייעם לאָקאַל
אויף בערקא יאסעלעוויטשא 2, הויז ה' שטייניץ.
קאָנקורענץ-פרייזען. — טעלעפאָן 2-31, — גרויסער אויסוואהל.

ערקלערונג

אין צוזאַמענהאַנג מיט די לעצטע ארעסטען אויפ'ן פּאָליטישען באָדען און דער רעוויזיע אין האנדעלס-אנגעשטעלטען-פעראיין ביי אונז אין שטאדט, פּרובען פערזאָנען אריינמישען דעם נאמען פון אונזער חבר רפאל פעדערמאַן, וועלכער איז אויך פאָרזיצענדער פון פעראיין. מיר געפינען דעריבער פאַר נויטיג צו ערקלערען פאַר דער עפענטליכקייט, דאס די דאָזיגע נידערטרעכטיגע קלאַנגען ווערען פערשפרייט דורך אונפעראנטוואָרטליכע פערזאָנען, וועלכע זענען אויסען ביי דער געלעגענהייט צו בעשמוצען די פערזאָן פון אונזער חבר רפאל פעדערמאַן און דערמיט אויך טרעפען אונזער אָרגאַניזאַציע אום צו שאפען פאַר זיך פּאַרטיי קאַפּיטאַל.

סאַ'יז איבריג צו ערקלערען, אַז די פערשפרייטער פון די קלאַנגען זענען נידערטרעכטיגע מענשען, וועלכע ווארפען מיט א לייכטקייט שמוץ, אין וועלכען זיי אליין זענען איינגעטונקט,—די כונה איז צו דורכזיכטיג.

טשענסטאכאווער קאמיטעט פון אלג. יוד. ארבייטער - בונד „בונד" אין פוילען.

טשענסטאכאוו יאנואר 1933.

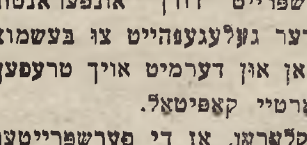

ראַטעוועט דאס געזונד

די בעריהמטסטע ערצטליכע וועלט - פערזענליכקייטען האָבען פעסטגעשטעלט, אַז 75 פראָצ. קראַנקהייטען ענטשטעהען צוליב אבסטרוקציע.
א קראַנקער מאָגען איז די הויפט-סיבה פון ענטשטעהען פון פערש. קראַנקהייטען, פעראומרייניגט דאס בלוט און שאפט א שלעכטע שטאָף-אויסקלונג.
די בעריהמטע זייט 50 יאהר אין דער גאַנצער וועלט
Zioła z gór Harcu Dr. Lauera ווי דאס האָבען בעשטעטיגט די פראָפ. פון בערלינער אוניווערזיטעט ד"ר מארטין, ד"ר האכפּלעטער און א סך אנד. בעדייטענדע דאָקטוירים, זענען אַן אידעאַל מיטעל געזונד צו מאַכען דעם מאָגען, בעזייטיגען די אבסטרוקציע (פערהארטונג), איז א גוט ריייניגונגס-מיטעל, פערלייכטערן די פונקציעס פון די פערדייאונגס-אָרגאַנען, פערשטאַרקן דעם אָרגאַניזם און דערוועקן דעם אַפּעטיט.
Zioła z gór Harcu Dr. Lauera בעזייטיגען די ליידען פון די לעבער, נירען, גאַל-שטיינער, העמאָריד-ליידען, רעוומאַטיזם און ארטרעטיזם, קאָפּ וועהטאָג, אויסשיטען און לישאַיעס.
Zioła z gór Harcu Dr. Lauera זענען געוואָרען בעשאַנקען אויף די ערצטליכע אויסשטעלונגען מיט די העכסטע אויסצייכענונגען. אין גאָלדענע מעדאַלען אין באַדען, בערלין, וויען, פאַריז, לאָנדאָן און אין אנדערע שטעט. ד"ר לאַוער האט בעקומען טויזענדער דאַנקזאַגונגען פון אויסקורירטע. פרייז פון א האַלב שאַכטעלע 1.50 זל., א גאַנצע שאַכטעל 2.50 זל.—פערקויף אין אַפּטייקען און סקלאד-אַפּטעקסנעס.

פייערלעשער-זאַל

איינגאַנג נור פאַר דערוואקסענע.

בילעטען צו בעקומען אין דרוק. פון ה' באָטשאַן אלעע 6 און פון 6 אָוענד אין קאַסע פון זאַל.

א גימנאַזיאַל-לעהרער

אָרדענט איין קאָמפּלעטען צו ערלערנען די
העברעאישע שפּראַך.

אויך פאַר אנפאנגער. זעהר מעסיגע פרייזען.
איינשרייבונגען יעדען טאג 2 אלעע 35, וו. 22 ביי ה' לעווקאָוויטש פון 8 ביי 9 אָווענד.

א גנוועלב

אין בעסטען פּונקט פון שטאָדט איבערצוגעבען.

גוטע בעדינגונגען. ביליג דירה-געלד.
ערקינדיגען אין רעדאקציע.

פון די „פּועלי ציון" פעראייניגט מיט צ. ס. פ.

עס איז פאָרגעקומען די רעאָרגאַניזיר פערזאמלונג פון די „פועלי ציון" (פעראייניגט מיט צ. ס. פ.) אויף וועלכער עס זענען אנוועזענד געוועזען אייניגע צעהנדלינג עלטערע חברים.

די פערזאמלונג האט אויסגעוועהלט א צייט-ווייליגען קאָמיטעט, וועלכער איז צוגעטרעטען צו ווערבירען א גרעסערע צאהל מיטגלידער.

די איינשרייבונגען וועלען דויערן ביז'ן 15-טען פעברואר.

חברים און סימפאטיקער דארפען זיך איבער-רעגיסטרירען אין אייגענעם לאָקאל ווארשאווער גאס 21, אין סעקרעטאריאט טעגליך פון 8—10 אווענד.

די פּלאַמירטער בוכהאלטער פ. לאַנדסמאַן

נעמט אָן צו פיהרען האנדעלס - ביכער פון אלע קאטעגאריעס אויך איינפאכע בוכהאלטעריע.
צו מעסיגע פרייזען.
גענויע אינפאָרמאציעס י. מ. קוטנער, ווארשאווער 63.

Szkoła tańców

baletm. K. KOSTECKIEGO
w lokalu powiększonym
ul. Waszyngtona 6. daw. Jasna.

Zapisy na kursy i lekcje oddzielne codz. od 10-ej rano do 9-ej wiecz.

שבת 21 יאנואר 8 אָוונד פּראַקטישע לעקציע
פאַר יודישער געזעלשאפט און אויך יעדען שבת,
אויך דינסטאג, דאנערשטאג און זונטאג אָוונד.
מוזיק - קוואַרטעט. איטאליענישע האַרמאָניע.

צוגענגליכע פרייזען.
איך פערדינג מיין לאָקאל אויף בעלער, טאנץ-אווענדען, דאנ-סינגען און אנדערע געזעלשאפטליכע אימפּרעזעס.

אין דער בעוואוסטער פירמא

ז. לאַנגנער

אַלעע 10

איז די ביליגסטע קוועלע פון

שניעגאָוועס קאלאשען

פון אַלע פירמעס.

איידער איהר קויפט בעזוכט מיין געשעפט

פיגל בורנשטיין — משה רימנט

אָלקוש — צינסטוחוב

באו בברית הנשואין בירח טבת שנת תרצ"ג.

מזל-טוב ווינשען מיר אונזער שוועסטערן-זוהן **משה דימאַנט** צו זיין האָכצייט מיט פרל. **פייגיל באָרענשטיין.** זייער לעבענס-וועג זאָל זיין א גליקליכער און צופרידענער.
פאַמיליע וואָלאַדאָווסקי, פאַמוליע וויינרייך.

בברכת מזל-טוב אנו מברכים את חברנו **משה דימנט** לנשואיו את העלמה מרת **פיגל בורנשטיין** מאָלקוש- יזרח מזלם כשמש בצהרים.
יצחק ליפסקי, עמנואל פרידמן, נתן מקובסקי

ברכת מז"ט לבבית הנני מברכים לחברנו האהוב מר **משה דימנט** לנשיאיו את העלמה מרה **פיגל בורנשטיין** יהי דרכם סוגה בשושנים.
שמעון חוינאַצקי, לייביל גערזאָן, משה קאַפּלאַן, משה גאָלד.

ברכת מזל-טוב לידידנו ה"ב הנעלה כמר **ישראל משה דימנט** מצנסטחוב לרגלי הנשואין אם בחירת לבו מרת **פייגל בורנשטיין** מאָלקוש תהי דרכם סוגה בשושנים.
חבריו: **י. ל. וועקסלער, ישראל מרקוביץ, מרדכי שטילער.**

גם אנו בין המברכים
פנחס נטע קופפער, יצחק דוד שפילבערג

מעומק לבנו הננו מברכים את בן דודנו וחברנו **משה דימנט** מצינסטחוב לרגלי נשיאיו אם מרת **פיגל בורנשטיין** מאָלקוש. יהי דרכם סוגה בשושנים ויזכו לבנות ביתם מתוך עושר וכבוד
המברכים **חיים ישראל שוורצבוים, חיים ישראל וולאָדאווסקי, משה יאַקובאוויטש.**

א הארציגען מזל-טוב ווינש איך מיין חבר **פייוויש אַלטמאַן** צו זיין חתונה מיט פרל. **מאַניאַ קאָלין.** זאָל זייער צוזאמענלעבען זיין גליקליך און צופרידען.
משה קאָהן און פרוי

יוד. טישלער-און דרעקסלער-צעך
אין טשענסטאָכאָוו און אומגעגענד.

זונטאג ד. 22 יאַנואַר 7 אָווענד (ערשטער טערמין)
8 אָווענד (צווייטער טערמין) אין אייגענעם לאָקאָל קומט פאר

די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג

טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואהל פון פרעזידיום, 3) לייענען דעם פאריאָהריגען פראטאקאל, 4) טעטיגקייטס און קאַסע בעריכטען, 5) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1933, 6) וואהל פון א סטארשי און 3 פערטרעטער, 7) פרייע פאָרשלאגען.

יוד. צעך פון לעדער-אינדוסטרי
אין טשענסטאכאוו און קרייז.

שבת, דעם 28 יאנואר 6 אָווענד (ערשטער טערמין) 7 אָווענד (2 טערמין) קומט פאר

די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג

טאג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואַהלען פון פרעזידיום, 3) לייענען דעם פאריאהריגען פראטאקאל, 4) טעטיגקייט און קאסע-בעריכט, 5) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1933, 6) וואָהל פון אַ סטארשי און 3 פערטרעטער, 7) פרייע פאַרשלאָגען.

צעך פון יוד. טאַפּעצירער און בערשטען=מאַכער

שבת, ד. 28 יאנואַר 6 א זייגער (1 טערמין), 7 אָווענד (2 טערמין) קומט פאר

די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג

טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואָהל פון פרעזידיום, 3) לייענען דעם פאריאָהריגען פראטאקאל, 4) טעטיגקייטס און קאָסע בעריכט, 5) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1933, 6) וואָהל פון אַ סטארשי און 3 פערטרעטער, 7) פרייע פאָרשלאגען.

יודישער שניידער=צעך
אין טשענסטאכאוו און אומגעגענד

זונטאג, דעם 29 יאנואַר 7 אָווענד (1 טערמין) 8 אָווענד (2 טערמין) קומט פאר

די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג

טאג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואהל פון פרעזידיום, 3) לייענען דעם פאָריאָהריגען פראטאקאל, 4) טעטיגקייטס און קאָסע-בעריכט, 5) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1933, 6) וואהל פון א סטארשי און 3 פערטרעטער, 7) פרייע פאָרשלאגען.

יודישער מעטאַל=צעך
אין טשענסטאכאוו און אומגעגענד

זונטאָג, ד. 29 יאַנואַר 7 אָווענד (1 טערמין) 8 אָווענד (2 טערמין) קומט פאר

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

טאג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון פרעזידיום, 3) לייענען דעם פאריאָהריגען בודזשעט, 4) טעטיגקייט און קאסע-בעריכט, 5) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1933, 6) וואהל פון א סטארשי און 3 פערטרעטער, 7) פרייע פאָרשלאגען.

אויפפאָדערונג צו אונזער לאָקאַטאָר ה' דוד מינץ

מיר פאָדערן אויף צום לעצטען מאָל אונזער לאקאטאר דעם „שוחט" ה' דוד מינץ, אַז ער זאָל אין משך פון 8 טאג אונז בעצאָהלען דאס דירה-געלד, וואס עס קומט אונז פאַר א גאַנץ יאהר צוזאמען מיט וואַסער די סומע פון 726 זל., פון וועלכע מיר האבען שוין בעצאהלט 248 זל. פאר וואסער און קאָסטען. אין פאַל ווען ער וועט אונז נישט בעצאהלען וועלען מיר זיין געצווינגען אויסצופיהרען דעם וויראָק, וואס מיר בעזיצען.

זאָל זיך אייך נישט דוכטען, אַז איהר וועט מיט אונזער געלד זיך דינגען ערגיץ א דירה. מיר זענען זיכער, אַז קיין שום אנשטענדיגער בעל-הבית וועט אייך נישט פערדינגען קיין דירה ביז ער וועט זיך נישט אינ-פאָרמירען ווי אַזוי איהר צאָהלט דירה-געלד.

די הויזווירטען ווארשאווער 32

נאטיצען.

די פוילישע ענדעקעס האבען איצט ארויסגעוויזען זייער אמת'ן פרצוף. ביז יעצט האט מען דאס געמאכט בעהאלטען, און אויף אלע ווילדע אנפאלען וואס זענען דורך זייערע תלמידים געמאכט געווארען אויף יודען, האט מען געוואלט פאר דער וועלט האבען א תירוץ, און געזאגט, אז יודען שרייען בחנם, אז יודען זענען גאר אנגעפאלען אויף זיי, און נאך אזעלכע לעכערליכע אויסריידען, כדי צו פערטושען דעם אמת פאר דער עפענטליכקייט. איצט שפילט מען שוין אין אפענע קארטען. זייער פארשטעהער אין סיים דער דעפוטאט וויערטשאק האט אפען פון דער סיים-טריבונע ערקלערט, אז זייער ציעל איז נישט ווייניגער ווי, אז מען זאל אלע יודען ארויסטרייבען פון פוילען,

זיי שעהמען זיך נישט אפען צו ריהמען מיט דער תורה, וואס זיי האבען געלערנט ביי היטלער'ן, און זיי ווילען טאקי בעווייזען אז זיי שטייגען נאך איבער דעם רבי'ן, ווארום די ערגסטע און נידערטרעכטיגסטע היטלער-שאוויניסטען אין דייטשלאנד, וועלכע זענען אהן ספק גרייט יעדע מינוט ארויסצוראטען אלע יודען, האבען פארט עפעטליך נישט געהאט דעם מוטה דאס צו פאדערען. און זיי האבען דאס פערדעקט אונטער'ן מאנטעל פון „אסט-יודען", ד. ה. די יודען וואס זענען אריינגעקומען קיין דייטשלאנד זינט דעם וועלט-קריעג. דאגעגען אונזערע פוילישע ענדעקעס זענען אפענהערציג און פערלאנגען טאקי ארויסצוטרייבען פון פוילען אלע יודען, צו בעפרייען פוילען פון דער גאנצער יודישער נאציע, וועלכע געפונט זיך אין דעם לאנד אזוי לאנג ווי די פאליאקען, וועלכע האט מיטגעמאכט אלע ליידען וואס פוילען אלס מלוכה האט אין משך פון איהר עקזיסטענץ מיטגעמאכט, און וועלכע האבען זיך געאפפערט מיט זייער בלוט און ענערגיע פאר'ן אויפבוי און ענטוויקלונג פון דעם פוילישען רייך. אט די אלע זענען נישט קיין פאליאקען, און מען דארפט זיי אין א פראסטען מיטוואך אלס „פרעמדע" ארויסשיקען פון לאנד.

עס איז קיינער נישט אזוי נאאיוו צו גלויבען, אז די ענדעקעס אליין האלטען דאס פאר א וועלכער ס'איז פאדערונג אדער מעגליכקייט, אבער בלויז דאס ארויסזאגען אזא „וואונש" פון דער סיים-טריבונע בעווייזט, אז זיי האבען בעשלאסען צו ארויסווייזען זייער אמת'ן ווילדען פרצוף.

די אונגעהויער וויכטיגע פראגע וועגען די פערלעגענע שטייערען זאל, ווי מען גיט איבער, ענדליך טיילווייז געלעזט ווערען. אלע ווייסען אז דאס איז א ענין וואס דארפט אומבעדינגט ערלעדיגט צו ווערען. די רעגירונג שטעלט אריין אלס איהר אקטיוו די מיליארדען-סומע, וואס איהר קומט ביי די בירגער אלס פערלעגענע שטייערען, טראץ דעם וואס זי ווייסט, אז די דאזיגע סומע איז ביי קיין פאל נישט מעגליך איינצוקאסירען, פשוט דערפאר ווייל די שטייער-צאהלער זענען נישט אימשטאנד אזא ריזיגע סומע צונויפצושטעלען ווען אפילו אלע סעקוועסטראטארען זאלען זיך צונויפקומען און זיי בעזוכען אין אלע טאשען. קומט אויס אז דאס איז א פיקטיווע פאזיציע, אויף וועלכער מען קען קיין אויסגאבען נישט מאכען. די שטייער-צאהלער וויעדער האבען טראץ דעם נישט ווייניג צרות פון די אמטען, וועלכע דערמאנען זיך פון צייט צו צייט אין די דאזיגע פערלעגענע חובות און פעראָרדנען זייערע סעקוועסטראטארען צו צוטרעטען אזאלכע איינצוקאסירען מיט'ן גאנצען חומר הדין.

און די דאזיגע אונגארמאלע לאגע שטערט זעהר פיעל צום איינקאסירען די לויפענדע שטייערן וועלכע די צאהלער וואלטען ביי גרויסע אנשטרענגונגען געמוזט אריינטראגען, ווען זיי זאלען וויסען, אז דער גרויסער-בארג פון פערלעגענע שטייערן איז אראבגערוימט געווארען.

איצט זאל ענדליך די פראגע געלעזט ווערען אויף א אופן, אז א העלפט פון די פערלעגענע שטייערן זאל אינגאנצען געשענקט ווערען, און די צווייטע העלפט זאל אויסגעצאהלט ווערען אין משך פון 5 יאהר. עס איז גארנישט בעוואוסט אויב די רעגירונג האט אין אויף בעשטימט דעם דאזיגען פארשלאג (וואס שטאמט פון די האנדעלס-קאמערן) אנגענומען, אבער עס איז זיכער, אז די מאסגעבענדע קרייזען וועלען פערשטעהען, אז ווען די דאזיגע הנחה זאל נישט געמאכט ווערען, וועט דער מלוכה-אוצר גארנישט האבען, און די שטייער-צאהלער וועלען רואינירט ווערען, אזוי אז זיי וועלען די לויפענדע שטייערן אויך נישט קאנען צאהלען.

שוין פיעל פרובען זענען געמאכט געווארען צו שאפען צווישען פוילישען יודענטום א איינהייטליכען ווירטשאפטליכען פראנט וועלכער זאל שטעהן אויף דער וואך צו וואכען איבער די עקאנאמישע אינטערעסען פון די יודען אין פוילען און זוכען מיטלען ווי ארום אויסצובעסערן זייער קאטאסטראפאלע ווירטשאפטליכע לאגע.

אבער צום בעדויערען איז פון די אלע פרובען גארנישט געווארען, טראץ דעם וואס יעדער פערשטעהט די גרויסע נויטווענדיגקייט פון אזא ווירטשאפטליכער פעראייניגונג וואס קיינער צווייפעלט נישט, אז אין דער צייט ווען אונזערע שונאים בעמיהען זיך אונז ארויסצושטויסען פון די עקאנאמישע פאזיציעס מוזען מיר זיך האלטען צוזאמען ווי א פעסטע מויער און וועלכער אלע פיילען פון די שונאים זאלען צוריבען ווערען, האבען אונזערע כלל-טהוער נישט געקענט זיך פערשטענדיגען, און צו אונזער חרפה מוז מען פעסטשטעלען אז דא האט געשטערט נאר די פראגע פון כבוד און בענקלעך, די פראגע ווער עס איז געוועזען דער איניציאטאר, און ווער עס זאל זיין דער פיהרער. און צוליב קליינליכע אמביציעס האט מען געשטעלט אין קאן די בלוטיגסטע אינטערעסען פון דעם בעדייטענדסטען טייל יודען אין פוילען, און וועמענס רייהען די נויט און דער קריזיס האבען זיך כסדר פערגרעסערט.

איצט איז ווידער געמאכט געווארען א פרוב פון שאפען א ווירטשאפטליכען ראט, דורך דעם פעראייניגטען קאמיטעט פון די ציונוסטישע ארגאניזאציעס אין פוילען, וועלכער האט צו דעם צוועק צונויפגערופען א גרויסע ווירטשאפטליכע בעראטונג, און די בעראטונג האט פערעפענטליכט א געהעריגע דעקלאראציען צו דער יודישער בעפעלקערונג.

לאמיר האפען, אז דער איצטיגער פרוב וועט האבען דעם נויטיגען ערפאלג און וועט ברענגען די געוואונשטע רעזולטאטען פאר דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.

י. פ.

זיך פערענדיגט די בודזשעט-זיצונגען אין דער קהלה.

נאכ'ן פערענדיגען די בודזשעט-זיצונגען אין קהלה-ראט, ווען די פערוואלטונג האט צום צווייטען מאל בעטראפט דעם קהלה-בודזשעט נאך דער בעהאנדלונג פון ראט, האט די פערוואלטונג געמאכט אין בודזשעט איינציגע ענדערונגען, צווישען וועלכע זי האט אויך געשטראכען די סומע פון 5000 זל, וואס זי האט געהאט אריינגעשטעלט אלס פענסיע פאר'ן הרב יוסטמאן, וועלכער זאל אנגאזשירט ווערען אלס מורה-הוראה.

צוליב די דאזיגע געמאכטע ענדערונג, האט די פערוואלטונג זיך געוואנדען צום פרעזעס פון קהלה-ראט מיטטיילענדיג איהם וועגען די פארגעקומענע ענדערונגען דורך דער פערוואלטונג, און דאביי געפאדערט, אז דער ראט זאל געבען די מעגליכקייט, אז דער בודזשעט זאל קאנען אבגעשיקט ווערען צו דער אויפזיכטס-מאכט. דער פרעזעס פון קהלה-ראט האט דעריבער געפונען פאר נויטיג צונויפצורופען א זיצונג פון ראט, וועלכער זאל בעטראכטען די דורך דער פערוואלטונג געמאכטע ענדערונגען, און זיך ארויסזאגען וועגען דעם וואס די פערוואלטונג האט צוריקגעצויגען איהר ערשטען בעשלוס וועגען אנגאזשירען דעם הרב יוסטמאן אלס מורה הוראה.

צו דעם צוועק זענען פארגעקומען 2 זיצונגען פון ראט מאנטאג און דינסטאג, אויף וועלכער די פראגע וועגען הרב יוסטמאן האט פערנומען דעם הויפט-פונקט, עס האט זיך געהאנדעלט אין דעם וואס נישט דער ראט און נישט די פערוואלטונג האבען נישט געוואלט, אז זיי זאלען דאס אבוואָרפען די דאזיגע קאנדידאטור, נאר יעדע האט געוואלט, אז די צווייטע זאל דאס טהון, איבערהויפט האט דער ראט געהאט א ריכטיגע טענה צו דער פערוואלטונג וועלכע האט די ערשטע די דאזיגע קאנדידאטור בעשטעטיגט און אריינגעשטעלט אין בודזשעט צו דעם צוועק די סומע פון 5000 זל. דעריבער איז געווען א פארשלאג, אז דער ראט זאל ווידער אבשיקען דעם דאזיגען ענין אין דער פערוואלטונג וועלכע זאל דאס ערלעדיגען לויט איהר איינזעהען.

נאך לאנגע דעבאטען איז אויף דער צווייטער דינסטאג'דיגער זיצונג, וואס האט געדויערט ביז 2 א זייגער ביינאכט, פארגעקומען די אבשטימונג וועלכע האט אין רעזולטאט מיט א מעהרהייט בעשלאסען צו שטרייכען פון בודזשעט די פאזיציע פון 5000 זל. אלס פענסיע פאר הרב יוסטמאן און נישט צו אנגאזשירען איהם אלס היגען מורה-הוראה.

אין דער אנוועזענהייט פון 13 פרנסים איז פארגעקומען א געהיימע אבשטימונג, די 3 פארשטעהער פון „מזרחי" האבען זיך אין דער אבשטימונג נישט בעטייליגט, 5 פרנסים האבען געשטימט פאר שטרייכען די פאזיציע, 3—געגען, און 2 האבען אבגעגעבען ליידיגע צעטלען.

די אנדערע נישט וויכטיגע ענדערונגען זענען אהן דיסקוסיעס אדורכגעפיהרט געווארען און מיט דעם האט זיך ענדגילטיג פערענדיגט דאס בעהאנדלען דעם קהלה-בודזשעט אויפ'ן לויפענדען יאהר.

עס איז שוין ערשינען די בראשור פון **יוסף קלארמאן**

דער שקר פון ה' בן-גוריון

(אין צוזאמענהאנג מיט ה' בן-גוריונ'ס „רעוועלאציעס" געגען זשאבאטינסקי'ן).

דער ענטפער איז באזירט אויף היסטארישע דאקומענטען פון „הסתדרות העובדים", מאקס נארדוי, קאלאנעל פעטערסאן, יוסף טרומפעלדאר, סער ב. סטואל, „היינט", „הארץ" אא.

מיט בעשטעלונגען זיך ווענדען:

Komenda Naczelna „Bejtar" w Polsce, Warszawa, Graniczna 9.

די ענטלאפענע. (38

ראמאן פון יודישען לעבען אין דייטשלאנד אין 18-טען יאהר-הונדערט.

פון י. איזאקזאהן.

(פארטזעצונג)

24

מיר קעהרען זיך אום קיין ווארשא.

ווען דוד רייכמאנ'ס פרוי איז אריינגעקומען צום מאן אין קאבינעט, האט זי איהם געטראפען געהן אהין און צוריק איבער'ן צימער זעהר פערטראכט, פון וואס זי האט שוין זיכער פערשטאנען אז פאטער און זוהן האבען גערעדט וועגען חנה'לען, און זי איז געווען זעהר נייגעריג צו וויסען וואס אדאלף האט געזאגט.

זי האט נישט געוואלט איבעררייסען דעם מאן פון זיינע געדאנקען, חאטש זי זיך אוועקגעזעצט און געווארט, אבער רייכמאן האט זיך נישט געקענט איינהאלטען און געזאגט:

נו, ווי מיינסטו, איך האב געטראפען. ס'איז געשעהען א זעהר מיאוס'ע זאך. אונזער זוהנדעל האט זיך פערליבט אין יעקב משה'ס טאכטער נאך אין פראנקפורט, און ער האט זי מיטגענומען קיין ווארשא אהן דעם וויסען פון איהרע עלטערן. וואלסטו דאס געקענט גלויבען אויף אונזער שטילען און רוהיגען אדאלף?

איך גלויב טאקי נישט.

וואס הייסט דו גלויבסט נישט, ווען אדאלף האט דאס מיר אליין דערצעהלט?

וואס זאגסטו? אדאלף האט אליין מודה געווען, אז ער האט חנה'לען אין געהיים מיטגענומען קיין ווארשא און איהרע עלטערן ווייסען נישט וועגען דעם?

יא, אזוי איז דאס, ער האט מיר דאס ערקלערט, אבער ער האט דאביי צוגעגעבען אז עס איז פארגעקומען א גאנצע טראגעדיע, אז יעקב משה האט זיין טאכטער געמאכט פאר א כלה מיט א ישיבה-בחור וועלכער איז מאקי א זעהר גרויסער למדן, אבער דאפיי א זעהר מיאוס'ער מענש, און א שרעקליכער בטלן.

נו איז וואס—האט שפרה איבעריסען—האט ער אבגערעדט א כלה פון איהר חתן און זי מיטגענומען מיט זיך? דאס איז דאך א אונערהערט פערברעכען.

ליידער איז דאס אזוי—האט רייכמאן געענטפערט—

אין דער מינוט איז אין צימער אריינגעקומען זייער טאכטער מרים און האט זיך אוועקגעזעצט נעבען איהר מוטער, וועלכע האט צו איהר געזאגט:

דו הערסט מרימ'ל—אדאלף האט אבגערעדט חנה'לען פון איהר חתן, און האט זי מיטגענומען אהער אהן דעם וויסען פון איהרע עלטערן.

דאס איז נישט מעגליך—האט מרים געזאגט—דאס קען ביי קיין פאל נישט זיין גלאט אזוי ווי איהר זאגט, אדאלף איז נישט פעהיג אויף אזאלכע זאכען, אויך חנה'לע איז צו פיין און צו איידעל, אז זי זאל אזאלכעס טהון.

אבער ס'איז דאך פארט אזוי און נישט אנדערש—האט די מוטער געזאגט.

נו, יא, שפרה, דו האסט מיך גאך אינגאנצען נישט אויסגעהערט—האט דאן געזאגט רייכמאן—אדאלף האט מיר דערצעהלט, אז צוליב דעם וואס הנח'לעס חתן איז א אויסערגעוועהנליך מיאוס און דערצו א שרעקליכער בטלן, האט זי ערקלערט איהרע עלטערן, אז זי וועט זיך מיט איהם נישט קענען צוזאמענלעבען. אבער, ווי אדאלף זאגט, איז יעקב משה א גרויסער פאנאטיקער, וועלכער זוכט נאר נאך כבוד, און עס נעהט איהם נישט וועגען דעם גליק פון זיין איינציגער טאכטער, ער האט דאריבער נישט געלעגט קיין אכט אויף איהרע ווערטער.

אויב אזוי איז שוין ווידער עפעס אנדערש—האט געזאגט מרים וועלענדיג פערטיידיגען אדאלפ'ן.

וואס הייסט עפיס אנדערש? — האט די מוטער זיך אנגערופען — וואס האט ער זיך געהאט אריינצומישען אין פרעמדע פאמיליען אנגעלעגענהייטען. די עלטערן מיט זייער איינציגער טאכטער וואלטען שוין געוויס צווישען זיך א דורכגעקומען, און אדאלף האט נישט געטארט צושטערען קיין שידוך און אוועקפירען א טאכטער פון איהרע עלטערנ'ס הייז.

נו, אויף דעם האט אויך אדאלף א ענטפער — האט דוד רייכמאן ווייטער געזאגט — ער האט מיר דערצעהלט און דאביי פערזיכערט אז אלץ וואס ער זאגט איז ריינער אמת, אז חנה'לע האט זיך מיט איהם געוואלט בעקענען ווען ער איז געוועזען אין זייער הויז, און ער, וויסענדיג, אז זי איז א כלה האט זיך פון איהר דערווייטערט, דערביי האט ער זיך געוואונדערט אויף איהר, ווייל ער האט דאך געוואוסט, אז זי איז זעהר פיין און איידעל, און ערשט ווען ער האט זיך בעקענט מיט איהר חתן, האט אדאלף פערשטאנען, אז זי קען ווירקליך מיט איהם נישט וואוינען, אז דאס איז ביי קיין פאל נישט קיין געפאסט פאר-פאלק, אבער אויך דאן האט ער חנה'לען אויסגעמיטען און נישט געוואלט מיט איהר אפטער רעדען, אבער מיט אמאל האט זי איהם אבגעווארט און ערקלערט, אז זי איז גרייט צו בעגעהן זעלבסטמארד ווייל זי האט נישט קיין אויסוועג פון איהר לאגע און איהר פאטער פערשטעהט זי נישט. ער האט זיך נישט אזוי לייכט דעצידירט, און ערשט ווען ער, אדאלף, האט זיך איבערצייגט, אז חנה'לע איז פעסט בעשלאסען זיך דאס לעבען צו נעמען, האט ער נישט געקענט ענטגעגענשטעלען דער טראגעדיע. און ער האט זי געבראכט אהער.

נו, וואס האב איך געזאגט — האט די טאכטער אויסגעשריגען טרומפירענד — איך קען צו גוט אונזער אדאלפ'ן, און חנה'לען האב איך אויך שוין קענען געלערנט.

יא, איך האב נאך פערגעסען צו צוגעבען — האט רייכמאן ווייטער געזאגט — דען לויט ווי אדאלף דערצעהלט, איז ערשט צוגעקומען די מעשה מיט א קריסטליכען לעהרער, וועלכער האט זיך פערליבט אין חנה'לען און זי אויף טריט און שריט מערפאלגט. איינמאל ביינאכט איז ער אויף איהר אנגעפאלען אין גאס און זי געוואלט פערכאפען. יעקב משה הערענדיג די טאכטער'ס געשריי איז ארויסגעלאפען, און דאן האט ער זי בעליידיגט און זיך אויסגעדריקט, אז „אויב מען עסט נישט קיין קנאבעל שטינקט מען נישט". און דאס האט שוין אנגעפילט דאס מעסטיל, אז חנה'לע איז געוועזען גרייט אויף דעם שרעקליכסטען, אבי נישט צו איבערטרעטען די שוועל פון איהרע עלטערנ'ס הויז.

דאס איז א שרעקליכע געשיכטע, א טראגעדיע—האט מרים געזאגט—מענשען זאלען זיין אזוי בארבאריש געגען זייער קינד, געגען זייער איינציגער טאכטער, און דו, טאטע, האסט שטענדיג געזאגט אז דער יעקב משה איז אזא פיינער מענש.

ער איז א זעהר פיינער מענש און א גאנץ רעיעלער סוחר. אבער ווייזט אויס אז ער איז א גרויסער פאנאטיק, לויט ווי אדאלף דערצעהלט איז דער חתן א ישיבה-בחור אין דער פראנקפורטער ישיבה. א זעהר גרויסער למדן און מען זעהט איהם פאר אז ער וועט אמאל זיין א רב אין דער גרעסטער שטאדט,—דאס האט ווייזט אויס יעקב משה'ן אימפאנירט, און ער האט זיך נישט גערעכענט מיט דער מיינונג פון זיין טאכטער.

און וואס וועט יעצט זיין?—האט די טאכטער געפרעגט—וועלענדיג וויסען די ענדגילטיגע מיינונג פון איהר פאטער.

איך האב זיך נאך אליין נישט בעטראכט, וואס צו טהון,—האט דוד רייכמאן געענטפערט—איך געפין זיך אין א זעהר שלעכטער לאגע—איך מוז אייך זאגען דעם אמת, אז ס'וואונדערט מיך אויף מיר אליין ווי אזוי אדאלף האט מיך געקענט בעוועגען, אז איך זאל אזא זאך אויפנעמען אזוי רוהיג, אבער ס'איז מיר א מיטלייד אויף חנה'לען, און איך וואלט גערן געוואלט, אז ס'זאל זיין גוט פון אלע זייטען.

נו, געוויס מוז מען טראכטען וואס צו טהון—האט זיין פרוי געענטפערט—אבער וואס טהוט מען?

קודם-כל בעגעהט מען דאך א זינד מיט יעדער מינוט וואס מען בעהאלט פאר יעקב משה'ן מיט זיין פרוי, אז זייער טאכטער לעבט, איך בין זיכער אז זיי מיינען געוויס דאס זי האט זיך דאס לעבען גענומען און זיי האבען גרויס חרטה אויף זייער האנדלונג וואס זיי האבען געגען איהר געהאנדעלט-

געוויס, געוויס האט די פרוי געענטפערט—איך קען מיר פארשטעלען דאס הארץ פון עלטערן וועמען דאס איינציגע קינד ווערט פערשווינדען, קיין שום יודישע עלטערן זאלען מיט דעם נישט געפרובט ווערען, אבער ווי אזוי זאל מען זיי וועגען דעם מיטטיילען?

דאס מוז מען שוין אדורכרעדען מיט חנה'לען—האט מרים געזאגט. איך האלט אויך אזוי—האט צוגעגעבען רייכמאן—מען דארף נאך איצט אריינרופען חנה'לען און מיט איהר רעדען אפענע ווערטער און אויך איהר ערקלערען, אז זי בעגעהט א גרויסע זינד געגען איהרע עלטערן מיט דעם וואס זי טיילט זיי נישט מיט, אז זי לעבט און געפינט זיך אין א זיכער ארט—.

(פארטזעצונג קומט)

ד"ר יהושע בוכמיל.

קאָלאָניזאַציע, פּאָליטיק און פינאַנסען.

דער ערפאָלג און דער טעמפּאָ פון יעדען גרויסען קאָלאָניזאַציאָנס ווערק זענען אבהענגיג הויפּטזעכליך פון די אייגענשאַפטען פון די קאָלאָניסטען, פון די פּאָליטישע בעדינגונגען און פון די פינאַנסען.

די יודישע פּיאָנערען-חלוצים אין ארץ-ישראל האבען בעוויזען, אז וואס אַמבעלאַנג אַרבייטס-פעהיגקייט, איניציאַטיוו און וויסענשאַפטליכער בעציהונג צו די פּראָבלעמען פון קאָלאָניזאַציע זענען זיי לחלוטין נישט הינטערשטעליג אַפילו אין פערגלייך מיט די פאָרגעשריטענע וועלט-קאָלאָניזאַטאָרען. וועגען דעם גרויסען ערפאָלג פון דער קאָלאָניזאַציע אין ארץ-ישראל אין טעכנישען און סאָציאַלען זין זענען שוין מעהר קיין ספקות נישטאָ. און אין דער צוקונפט, וואס אַמבעלאַנג דעם מענשליכען מאַטעריאַל, וועלכער דאַרף אויפבויען ארץ-ישראל, וועלען די יודען נישט האבען קיין שום שוועריגקייטען.

אַנדערש איז די לאַגע פונ'ם יודישען נאַציאָנאַלען אויפבוי פון שטאַנדפּונקט פון פּאָליטישע בעדינגונגען. עס איז בעקאַנט, אַז די פּאָליטיק פון דער מאַנדאַט-מלוכה אין ארץ-ישראל געפינט זיך אין א אָפענעם ווידערשפּרוך מיט דעם אינהאַלט און גייסט פון באַלפורס דעקלאַראַציע און פונ'ם מאַנדאַט.

אַזאַ פּאָליטיק פערשווערט אָהן צווייפעל דעם גאַנג פון דער יודישער קאָלאָניזאַציע. און דאָך זעהען מיר פון בלויז א קורצען איבערבליק איבער די רעזולטאַטען פון אונזער קאָלאָניזאַציע פאַר די לעצטע 12 יאָהר, אז די פּאָליטישע שוועריגקייטען זענען געוועזען אונמעכטיג כדי צו שטערען דער אויפאויפהערליכער ענטוויקלונג און פערשטאַרקונג פון דעם יודישען קאָלאָניזאַציאָנס ווערק אין לאַנד.

אין ווירקליך, פאַר אָט דער קורצער צייט האָט זיך די יודישע בעפעלקערונג פאַרפּירפאַכט און דערגרייכט באַלד צוויי הונדערט טויזענד נפשות. דער שטח פון יודישען באָדען-בעזיץ האט זיך פאר דער צייט פערגרעסערט אין פיער מאָל; די צאהל פון יודישע לאַנדווירטשאַפטליכע ישובים האט זיך אויך פערפּירפאַכט. דער שטח פון די יודישע אראנזשען-פּלאַנטאַציעס האט זיך פערגרעסערט אין אַכט מאָל; די דאָזיגע גרעסטע לאַנדווירטשאַפטליכע רייכטום פון ארץ - ישראל דערגרייכט יעצט 100.000 דונאַם און שטייגט בעדייטענד איבער דעם שטח פון די אַראַבישע פּלאַנטאַציעס.

פאר דער זעלבער צייט איז אויסגעוואַקסען די גרויסע יודישע שטאדט תל אביב, אַ נייע יודיש ירושלים בויט זיך אַרום דער אַלטער שטאדט, דער יודישער עלעמענט אין חיפה האט זיך פערגרעסערט זעקס מאָל, עס בויט זיך א נייע טבריה, עס ענטוויקעלט זיך מיטעלע און גרויסע יודישע אינדוסטריע, עס איז געגרינדעט געוואָרען א מענגע יודישע לעהר-אַנשטאַלטען מיט דעם אוניווערזיטעט אין דער שפּיץ, און נאָך אַ‍ן נאָך.

די פּאָליטיק פון דער מאַנדאַט-מלוכה האָט דאָך נישט געשטערט, אַז אין איין יאָהר 1925 זאָלען אַריינפאָהרען קיין ארץ-ישראל ביי 35.000 יודען. מיט זיכערהייט קען מען זאגען, אַז אויך אין די פאָלגענדע יאהרען וואָלט די יודישע אימיגראַציע געווען נישט קלענער, ווען נאַר אונזערע נאַציאָנאַלע פינאַנסען, ד. ה. דער קרן קימת און קרן היסוד, זאָלען זיך געווען געפונען אין אַ בעסערן צושטאַנד, ענטשפּרעכענד די בעדערפענישען פון א מאַסען-אימיגראַציע.

אויב די פּאָליטיק הענגט אָפּ הויפּטזעכליך פון די ענגלענדער, זענען די פינאַנסען אָבהענגיג פון די יודען. און אַזוי ווי די יודען זענען דער צד, וואס איז אַממערסטען פעראינטערעסירט אין אין אַ שנעלער ענטוויקלונג פונ'ם ישוב, דאַרפען זיי אָנווענדען אַלע מיטלען און איינגיין אויף יעדען קרבן, כדי פּאַראַליזירען, אינגאַנצען אָדער טייל-ווייז, די אונגינסטיגע פּאָליטיק פון די ענגלענדער דורך אַ גינסטיגען צושטאַנד פון אונזערע נאַציאָנאַלע פינאַנסען: וואס מעכטיגער עס וועלען זיין די קאַפּיטאַלען, נאַציאָנאַלע און פּריוואַטע, וועלכע געהען אויף קאָלאָניזירען ארץ-ישראל, וועלען גיכער און ברייטער וואַקסען אונזערע פּאָזיציעס אין לאַנד, אונאָבהענגיג פון דער פּאָליטיק.

אויב די יודען פערמאָגען אין ארץ-ישראל ערשט איין מיליאָן דונאַם באָדען, וואס מאַכט אויס נישט מעהר ווי 10 פּראָצענט פון דעם פּאַסענדען פאַר ערד אַרבייט באָדען, פאַלט די שולד, סיילוויז אויף דער רעגירונג, וואס פאַרלעצט דעם מאַנדאַט און גיט נישט די יודען קיין רעגירונגס-באָדען. אָבער אין אַ פיעל גרעסערער מאָס פאַלט די שולד אויף דעם יודישען פאָלק, וואָס האט נישט צוגעשטעלט דעם נאַציאָנאַלפאָנד קיין גענוגענדע מיטלען פאַר גרעסערע באָדען-קניות.

אויב עס זענען פערהאַן באַדייטענדע שטחים יודישער באָדען, וועלכע וואַרטען מען זאָל זיי בעזעצען, אין דער צייט וואס אין ארץ-ישראל זעלבסט, שוין אבגערעדט פון די גלות-לענדער, וואַרטען יאָהרען-לאַנג טויזענדער לאַנדווירטשאַפטליכע חלוצים מען זאָל זיי איינאָרדנען אויף דער ערד, איז קלאָר, אַז די שולד פאַר דעם דאָזיגען פאַקט, פאַלט אויף די אומגענוגענדע יעהרליכע הכנסות פון אונזער קאָלאָניזאַציאָנס-פאָנד—קרן-היסוד.

קיין שום מאָטיוון קענען נישט בערעכטיגען דאס אבזאגען זיך פון צו צאָהלען פאַר אונזערע נאַציאָנאַלע אינסטיטוציעס. די מאָטיוון, אַז ארץ-ישראל וועט זיך מכלומר'שט אויפבויען אָהן דער הילף פון נאַציאָנאַלע קאַפּיטאַלען, נאַר בלויז מיט פּריוואַטע מיטלען, שטעהען אין ווידערשפּרוך מיט דער געשיכטע פון דער קאָלאָניזאַציע אין ארץ-ישראל, און אייגענטליך, אויך מיט דער קאָלאָניזאַציאָנס געשיכטע פון אַלע אַנדערע לענדער. ווער פון די, וועלכע זענען בעקאַנט מיט דעם גאַנג פון דער קאָלאָניזאַציע אין ארץ-ישראל, ווייס נישט אַז אָהן דער דרייסטער איניציאַטיוו און גרויסע געלד-אויסגאַבען פון קרן-קימת און קרן-היסוד, וואָלטען די יודען איצט נישט פערמאָגט די גרויסע און וויכטיגע באָדען שטחים פונ'ם עמק און וואָלטען נישט אויסגעבויט אויף זיי די רייהע שעהנע קאָלאָניעס, געגרינדעט דורך אייגענע פינאַנזישע כחות. דער פּריוואַטער קאַפּיטאַל האט זיך אַרויסגעוויזען פאַר אונפעהיג צו פערווירקליכען זיין אייגענע איניציאַטיוו אין דער ערוורבונג פון די באָדענס אין דער לענג פון ים צווישען חיפה און עכו; באָדענס, וואס זענען דער עקאָנאָמישער שליסעל פון גאַנצען לאַנד. נאַר א דאַנק דער פינאַנציעלער אַריינמישונג פון קרן קימת און קרן היסוד זענען די דאָזיגע קאָסטבאַרע באָדענס ענדליך איבערגעגאַנגען אין יודישע הענד.

אָהן די ריזיגע פינאַנציעלע אויסגאַבען פון קרן-היסוד און קרן-קימת וואָלט צווישען די יודען פון ארץ-ישראל נאָך ביז יעצט געהערשט אַ צוזאַמענמישונג פון שפּראַכען, ווי בשעת'ן דור הפלגה, און זיי וואָלטען נישט געהאַט דאס רעכט זיך אָנצורופען און צו שפּילען די ראָל פון אַ נאַציע, און אויף די יודישע פעלדער וואָלטען געהערשט מאַלאַריע, טראַכאָמע און אַנדערע קראַנקהייטען. קיין מאָל וואָלט דער פּריוואַטער קאַפּיטאַל נישט ענטשלאָסען זיך אויף די געלד אויסגאַבען, וועלכע האבען זיך געפּאָדערט פאַר דער אויפלעבונג פון דער יודישער שפּראַך אין שול און לעבען און פאַר דער געזונדמאַכונג פון די יודישע פעלדער און בעפעלקערונג.

אין ריין קאָלאָניזאַציאָנעלען, סאָציאַלען, סאַניטאַרען זין און אין זין פון ערציהונג שאַפען דער קרן-קימת און קרן-היסוד די ווירקליכע יסודות פון נאַציאָנאַלען יודישען לעבען אין ארץ-ישראל.

אויסער די אונמיטעלבאַרע רעזולטאַטען האט די טעטיגקייט פון די דאָזיגע אינסטיטוציעס דעם שטאַרקסטען איינפלוס אין זין פון צוציהען פּריוואַטע קאַפּיטאַלען אין לאַנד. דער אויפבוי פון תל-אביב האט צוגעצויגען מיליאָנען פונטען פון פּריוואַטען קאַפּיטאַל, אָבער דער ווירקליכער בויער פון דער דאָזיגער שטאדט אין פינאַנציעלען זין איז געווען דער קרן-קימת, וועלכער האט געגעבען די ערשטע בויער פון דער שטאדט אַ הלואה פון 300,000 גאָלדענע פראַנק, אָהן וועלכע די פּריוואַטע איניציאַטיוו וואָלט פון אנפאַנג אָן זיך נישט געקענט ריהרען פון אָרט. מען קען ברענגען פיעל אַזאַלכע פּאַלען און די אַלע פאַלען צייגען, אַז דער קרן-קימת און קרן-היסוד זענען די וויכטיגסטע פאַקטאָרען צו מאָבּליזירען די יודישע קאַפּיטאַלען פון גלות לטובת די אונטערנעהמונגען אין ארץ-ישראל.

די לאָנדאָנער קאָנפערענץ אין יאהר 1920 האט גאַנץ ריכטיג אבגעשאַצט די פינאַנציעלע בעדערפענישען פון דער קאָלאָניזאַציע, פאָדערנדיג פונ'ם יודישען פאָלק אַריינצוטראַגען אין דער קאַסע פון דעם אָקאַרשט געגרינדעטען קרן היסוד 25 מיליאָן פונט. ווען דאָס יודישע פאָלק זאָל געווען אויספּולען די דאָזיגע פאָדערונג, וואָלט דער נאַציאָנאַלער קאַפּיטאַל פון 25 מיליאָן פונט געווען צוגעצויגען פּריוואַטע קאַפּיטאַלען עטליכע מאָל אַזוי פיעל. אַלס רעזולטאַט וואָלט זיך אין לאַנד פאַר די לעצטע 12 יאָהר געשאַפען אַ יודישע בעפעלקערונג פון צוויי הונדערט טויזענד פאַמיליעס אָדער ביי אַ מיליאָן נפשות. און ביי אַזאַ יודישער בעפעלקערונג וואָלטען די אַראַבישע אגפאַלען און זייערע פּרעטענסיעס צו זיין די איינציגע בעלי הבתים אין לאַנד געווען אויך אַזוי פיעל אונמעגליך, ווי אונמעגליך עס וואָלט געווען די אונגינסטיגע פאַר אונז פּאָליטיק פון דער מאַנדאַט-מלוכה.

מען וועט זאגען: וואס עס איז געווען, איז פערפאַלען. געוויס, נאַר די פעהלערן פון פערגאַנגענע צעהן יאָהר דאַרפען אונז דיענען אַלס לעקציע און וואַרנונג פון די קינפטיגע צעהן יאָהר. אין די נאָהנטע צעהן יאָהר דאַרף און קען דאס יודישע פאָלק, נישט קוקענדיג אויפ'ן קריזיס און צושטערונג, אַריינטראָגען אין דער קאַסע פון קרן-קימת און קרן היסוד נישט וויניגער פון 25 מיליאָן פונט. ביי אַ געהעריגער אנשטרענגונג, זענען נאָך איצט די יודען אימשטאַנד צו צאָהלען פאַר די דאָזיגע צוויי אינסטיטוציעס צו צוויי און אַ האַלב מיליאָן פונט א יאָהר. נאַר מיט אַזאַ בעדינג קען מען שנעל אויפבויען דאס יודישע היימלאַנד אין ארץ-ישראל.

מיר דאַרפען געדענקען די מיליאַרדען גאָלד און מיליאָנען מענשליכע לעבענס, וועלכע אַלע בעפרייטע פעלקער האבען בעצאָהלט פאַר דער בעפרייאונג פון זייער נאַציאָנאַלער טעריטאָריע, פאַר איהר בעשיצונג קעגען די שונאים, אָדער בלויז פאַר דער בעשיצונג פון א טייל פון דער טעריטאָריע.

מיר דאַרפען אויך געדענקען די קאָלאָסאַלע קרבנות דורך מענשען און געלד, וועלכע דאָס יודישע פאָלק האט געבראַכט, הויפּטזעכליך אין לעצטען קריעג, לטובת פרעמדע פעלקער און לענדער, און די שווארצע אונדאַנקבאַרקייט, מיט וועלכער א טייל פון די דאָזיגע פעלקער האָט נאָכהער אָפּגעצאָהלט די יודען פאַר זייערע קרבנות.

מיר דאַרפען געדענקען די געוואַלד-טהאטען און ערנידערונגען, פּאָגראָמען און מערדערייען, וועלכע די יודען לעבען איבער, און די געפאַרען, וואס דראָהען זיי אין דער צוקונפט אין די גלות-לענדער.

און דאַמאָלס וועלען מיר פערשטעהן, אַז דער פּרייז, וואָס דאס יודישע פאָלק בעצאָהלט פאַר זיין מאַרטירער-לעבען, שטייגט פיעל מאָל איבער די געלד-קרבנות און אַנדערע קרבנות, וועלכע פאָדערען זיך פון אונז כדי אויפצושטעלען אונזערע היסטאָרישע היים-לאַנד.

יוסף קלאַרמאַן.

ווענען „רויטע נשמות".

(אויפ'ן ראַנד פון ד"ר פעלדשוס בוך (CZERWONE DUSZE

מיט א בעזונדערער אויפמערקזאַמקייט ליין איך יעדע ידיעה וועגען א ניי-ערשינענעם בוך אין ארץ-ישראל. לאָמיר נישט איבערטרייבען: נישט דערפאַר, וואָס מ'איז אַזוי שטאַרק להוט נאָך א העברעאיש וואָרט; ניין, יעדער, וועלכער וויל דאָס לייענען און הערען קען די דאָזיגע מצוה מקיים זיין אויך אין גלות. און אויב מ'איז דורשטיג נאָך אַ העברעאיש בוך, איז עס דערפאַר, וואָס מ'וויל דורך דעם—אַ זיך בעקענען מיט דעם א"י לעבען.

כ'גלויב, אַז די צייטען, ווען מ'האָט געשריבען סתם לשם קונסט, אָדער כדי זיך שפּיעלען אין שעהנע מליצות, געהערען שוין לאַנג צום עבר. דאָ נישט לאַנג איז פאָרגעקומען אַ צוזאַמענפאָהר פון שרייבער און דאָרטען האָט מען שטאַרק דעבאַטירט: צי דאַרף א שרייבער, שילדערענדיג דאָס לעבען, אויסמיידען מאָמענטען, וואָס אין א „בעסערער געזעלשאַפט" רעדט מען נישט וועגען זיי. איך געדענק נישט צו וואָסערען אויספיהר מ'איז דאָרטען געקומען, אָבער אַלע האָבען מסכים געווען: ליטעראַטור הייסט אָנ'אָבשפּיגלונג פון לעבען. וואָס דאַרפט איהר מעהר: פוילען האָט אין די לעצטע יאָהרען פערמאָגט גרעסערע טאַלענטען ווי ריימאָנט, אָבער נאַר ער האָט בעקומען דעם נאָבעל-פּריז, טאַקי דערפאַר ווייל ער האָט געשילדערט דאָס טאָג-טעגליכע לעבען פון א שיכט אין פוילישען פאָלק.

און מערקווירדיג: ביז היינט איז נאָך נישט אָנגעשריבען א ראָמאַן פון א"י לעבען. דאָס, וואָס רחל פייגענבערג האָט אָנגעשריבען—„הייראַט אויף 2 יאָהר"—איז נישט מעהר ווי אַ פּרוּב דערצו, און אויב ס'ווערט יאָ עפּעס געשריבען איבער'ן ארץ-ישראל'דיגען לעבען—ווערט עס געמאַכט אין אַ שמן-זית'דיגער פאָרם, מ'הילט אַלץ איין אין א שעהנעם מאַנטעל, גלייך ווי מ'וואָלט מורא געהאַט, אַז די וועלט זאָל נישט דערזעהן די שאַטען-זייט.

לאָמיר נעמען די לעצטע תקופה אין ציוניזם: דוכט זיך, א גאַנץ רייכע און פאַרביגע. ווער שמועסט נאָך פאַר א שרייבער! ביטע: יודישע יונגעלייט בעגייען די תקופה פון מכבי, מ'קעמפט פאַר דער עראָבערונג פון ארץ-ישראל. אַ גרויסער פּאָליטישער אַקט: אַ באַלפור דעקלאַראַציע! היינט—די גלגולים פון עליה קיין ארץ-ישראל אין די לעצטע 10 יאָהר. עס שאַפט זיך דאָך פאַר אונזער אויג. אַ ניי לעבען אין א"י—וואו איז דער שרייבער, וואָס זאָל אַ טייל דערפון פעראייניגען?

אַלזאָ, 1919. דאָס יאָהר פון טרוים אין דעם יודישען פערפינסטערטען לעבען. דאָס יודישע לעבען איז ווי עלעקטריזירט. מיט וואָס? מ'געהט בעגייען די יודישע מלוכה אין ארץ-ישראל. יונגעלייט, דורכגעדרונגען מיט יענעם גייסט, גרייטען זיך פאָהרען קיין א"י. ווי'ען ווערט די אַכסניה פון די יודישע חלוצים. דאָרטען מאַכט מען דורך די אַזוי גערופענע הכשרה. איינער פון יענע הכשרה-לייט בנימין, פאַר וועמען די ציוניסטישע-אידעע—אויסקעמפען א שענערן און בעסערן מאָרגען פאַר'ן צוזאַמענגעבראַכענעם יודישען פאָלק—איז צו „ענג". יאָ, ער לייקענט נישט אין ארץ-ישראל אויפבוי. להפך, טאַקי דורך ארץ-ישראל זאָל קומען די סאָציאַלע ישועה פאַר דער גאַנצער וועלט. בנימין געהערט דאָך צו יענעם טיפּ חלוצים, וואָס „פערטיפען" זיך. עס איז פאַר איהם נישט גענוג די קאָמונע אין דער „קבוצה" ער וויל, אַז די גאַנצע וועלט זאָל פערוואַנדעלט ווערען אין איין קאָלעקטיווע קבוצה, און—

...ער ווערט אין א"י אַנ'אַגענט פון קאָמינטערן.

איך וואָלט געזאָגט, אַז דאָס בוך איז נישט קיין ראָמאַן. עס ווערט אין אַנ'ענטשפּרעכענדער פאָרם און אינהאַלט בעטראַכט דער גאַנצער קאָמפּלעקס פון די סאָציאַלע פראַגע ביי די אומות העולם און יודען. הערט זיך צו צו דער אַרגומענטאַציע פון אַזאַ חסידישען יוד ווי ר' לייבעלע כהן, פון אַזאַ אַלטען א"י תושב ווי יפה, אָדער פון אַזעלכע פולבלוטיגע נאַציאָנאַלע יונגעלייט, וועלכע זענען דורכגעדרינגען מיט צער פון יודישען פאָלק, ווי הררי און דמיחי.

ר. בן-שם בעריהרט אויך דאָרטען די בעציהונגען פון יענעם טיפּ חלוץ צו דער פרוי. אָבער, דוכט זיך, אַז כ'וועל נישט איבערטרייבען, ווען כ'וועל זאָגען, אַז יענע איבערלעבענישען אין דער ביירוטער הייל זענען צו דראַסטיש...

דאָס בוך איז אָהן שום ספק אַנ'אָבשפּיגלונג פון היינטיגען לעבען און עס גיט אַ שטויס זיך צו פערטראַכטען וועגען יענער ערציהונג פון א געוויסע יוגענד-אָרגאַניזאַציע.

דאָס בוך איז אַ דבר בעתו. און נישט קוקענדיג אויף זיין טיפען אינהאַלט, לייענט ער זיך שפּאַנענד.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

א גרוס פון תל-אביב...

ביי וועלכען יודען קלאַפּט נישט דאָס האַרץ, ווען מען דערמאָנט איהם די יודישע שטאָדט תל-אביב. ביי יעדען דערוועקט זיך דאָס פּינטעלע יוד, ווען מען דערצעהלט וועגען דער פּרעכטיגער שטאָדט, וואָס איז אויפגעבויט געוואָרען דורך יודישער פּראַצע.

מען דערצעהלט? ווייל נישט יעדער יוד האָט ליידער די זכייה צו זעהען מיט זיינע אויגען די שטאָדט, וואו עס וואוינען סאַמע יודען, בעגעגניגענט מען זיך מיט'ן הערצען און מיט א בענקעניש אין האַרצען.

דעריבער איז נישט קיין וואונדער, וואָס דער עולם איז אַזוי נייגעריג צו זעהען כאָטש א אימיטאַציע, אַ דמיון פון דער דאָזיגער שטאָדט. און ווען עס איז געמאָלדען געוואָרען, אַז אָט וועט פאָרקומען אַנ'אָוועגד א. נ. „א נאַכט אין תל-אביב" האָבען אַלע יונגעלייט און פריילינס זיך געגרייט אויף דער דאָזיגער נאַכט...

פאַר 2 גילדען קאָן מען בעזופען תל-אביב – איז געווען געמאָלדען, אָהן א סערטיפיקאַט און אָהן 40 פונט אויפצווייזען קאָן מען פערברענגען אַ גאַנצע נאַכט אין תל-אביב.

ציוניסטען און ציוניטקעס, בונדיסטען און אַנדערע איסטען, אַלע האָבען געוואָלט פערברענגען כאָטש איין נאַכט אין תל-אביב. איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואָס דער זאַל איז געווען איבערפולט.

נאַר ליידער, האָט מען דאָרט אויף דעם אָוועגד נישט געזעהן די פּרעכטיגע שטאָדט תל-אביב, וואָס ווערט אַזוי בעוואונדערט זאָגאַר פון נישט יודען, אויסער, ווען מען זאָל צורעכענען די מעלה, אַז מען האָט זיך געשטיפט און געשטויסען עכט יודישליך, ווען זאָגאַר נישט מיט קיין תל-אביב'ער אָרדנונג.

אונזערע רעוויזיאָניסטען, וועלכע זענען פאַר א מלכות ישראל, וועלען מסתמא קריטיקירען די בעל-הבתישקייט פון אָוועגד, ווייל עס איז געווען א רעפּובליקאַנישע אָרדנונג, און זיי טענה'ן, ווען עס וואָלט געווען א מאָנאַרכיע, אַ פעסטע קעניגליכע האַנד, וואָלט געווען מעהר אָרדנונג ווי עס איז געווען אויפ'ן באַל פון „א נאַכט אין תל-אביב".

פונדעסטוועגען, מוז מען מודה זיין, אַז מען האָט זיך דאָך געווייַלט. מען איז געווען אין א יודישער סביבה, וואָרום עס איז זעלטען געווען צו הערען א יודיש וואָרט,—און אויסגעטאַנצט האָט מען אַלערליי מאָדערנע טענץ צוזאַמען מיט א הוירא טאַנץ.

נישט דאָס בין איך אויסען. איך האָב אייך נאָר געוואָלט ברענגען א גרוס פון אונזער גלות'דיגען תל-אביב..

„עמך" אין גאַז-מאַסקעס.

אונזערע האַנדווערקער-מאַסען, זענען איצט שטאַרק פערנומען מיט'ן אויסלערנען זיך (נישט קיין פאַך, עס איז היינט נישט אַקטועל), ווי אַזוי צו בעגעהן זיך מיט גאַז-מאַסקעס, כדי צו פערטיידיגען דאָס ביסעל אָרימקייט ביי דער קונפטיגער מלחמה, וואָס וועט אויסברעכען – לויט די מיינונג פון די פּאַציפיסטען—בקרוב בימנו...

האָבען זיי אַנגאַזשירט אַ ספּעציעלען אינסטרוקטאָר, וועלכער מאַכט מיט זיי „טשוויטשעניעס" עטליכע מאָל אין חודש.

ל. קורלאנד.

א בריעף פון פראנקרייך.

(שטריכען).

ווי גאט אין פראנקרייך...

איך געה איבער די גאסען אין א חגא-טאג; אינ'ם קאלענדאר וועלכען איך האב מיטגעבראכט פון פוילען שטעהט דער טאג פערצייכענט מיט רויטער שריפט.

איך טראכט: וואו איז עס די יום-טוב'דיגע מראה פון דער שטאדט, וואו איז די יום-טוב'דיגקייט, וועלכע לאזט זיך אין א פוילישער שטאדט שנעל בעמערקען און ווארפט זיך פשוט אין די אויגען?

היינט איז חגא?

דער אייגענער רעש און הו-הא אויף די גאסען, דאס זעלבע געטומעל און געפילדער ווי אין א פראסטען מיטוואך. מענשען אין געוועהנליכע מלבושים ליפען, איילען נאך זייערע געשעפטען, געהען צו דער ארבייט און קעהרען צוריק פון דער ארבייט. די זעלבע בעוועגונג, דער זעלבער פערקעהר, ווי יעדען טאג. די זעלבע מענשען אין גאס, די זעלבע אויפ'ן מארק פלאץ, די זעלבע אין געוועלב, אין אפענעם קראם און קלייט, די מענשען פון דער וואכענס.

היינט איז חגא? גליסט זיך א פרעג טוהן. עס זאגט דאך בפירוש דער קאלענדאר, אז היינט ברויכט צו זיין א גרויסער קריסטליכער יום-טוב.

איבערמארגען האט דער קאלענדאר געוויזען מיט רויטער, פעטער שריפט בפירוש אנגעשריבען: זונטאג.

און ווידער רוקט זיך ארויס די פריהערע פראגע... זעלטען א געשעפט טרעפסטו פערמאכט, א שעה אדער צוויי דעם טאג. דער פראנצויז שליסט ס'געוועלב ווען ער געהט אין עגליז אנריכטען ס'געבעט (אויב ער האלט דערפון!) ווען ער געהט עסען מיטאג-מאל, דערנאך האלט ער ווידער אפען. קיין שום געזעץ שטערט איהם נישט, קיין פאליס-מאן פערפאלגט איהם נישט, ער איז פריי. ער טהוט וואס ער וויל; זיין איבערצייגונג און געוויסען איז זיין שטארקסטע געזעץ. ער טהוט, וואס עס דיקטירט איהם זיין פרייער ווילען, וואס עס זאל נישט זיין, מצג עס זיין, אפילו זיין גאט, וואס ער וויל טהוט ער.

וויל ער עפענט ער ס'געשעפט, וויל ער, האלט ער עס צו.

אה, קלערט זיך דאמאלס א יוד פון פוילען: א גליקליך פאלק די פראנצויזען! ווייסען נישט פון קיין צוויי טאג יום-טוב (שבת און זונטאג, מיינט ער דערמיט!) יעדער וואך, ווייסען נישט פון קיין צוואנגס-זונטאג-רוה!...

עס דערמאנט גערנוויליג דאס פיעל-בענוצטע ווערטעל; ווי גאט אין פראנקרייך...

די שויב.

א גרויסע, שעהנע גאס אין א גרויסער און שעהנער שטאדט. איך בין שוין מיעד פון קוקען, איך געה שוין פארביי גלייכגילטיג נעבען די גרויסע וואונדער פון דער שטאדט, זיי טהוען מיך שוין לאנגווייליגען.

נאר אט פארכאפט מיין בליק א גרויס דורכזיכטיג שוי-פענסטער. נישט ווייט האבען מיך געפאנגען די „פארדען" און „שעווראלעטען" אינעווייניג, ווי די שויב אליין, וועלכע האט פארנומען, נישט ווייניגער און נישט מעהר, ווי ממש א פיערטעל פון דער גאס און געשטיגען אפשר צום צווייטען שטאק ארויף. איין גאנצע, מאסיווע שויב, נישט געשטיקעוועט און צוזאמענגעזעצט, נאר איין סאליד שטיק. זי שטעהט פעסט די שויב, ווי איינגעמויערט אין וואנד. שטעהט ווי א גבור און גרויסט זיך מיט איהר לענג און הויך, שטאלץ, גאוה'דיג, און יעדער דורכגעהער שענקט איהר א בליק, גיט א שאקעל מיט'ן קאפ, ס'טייטשט: טאקע גאט'ס וואונדער, און געהט ווייטער...

א קאטאסטראפע! איין אויטא ארויף אויף דעם צווייטען, א טראמוויי אראב פון די רעלסען! עטליכע צעהנדליגג פערוואונדעטע, צוויי טויט-פאלען... די גאס ררישט. און די שויב שטעהט, ווי אנ'אייזערנע וואנד אדער גראניט-שטיין און פרעגט נאך גארנישט, פערגעסענדיג איינגאנצען, אז זי איז דאך נאר בלויז א גלעזערנע שויב...

שטעהענדיג אזוי ביי דער שויב אינ'ם פלאנטער פון פראגען, וועלכע די וואונדער-שויב רוקט אן אויפ'ן געדאנק רייסט זיך גערנוויליג ארויס פונ'ם מויל:

— וואלסט נישט געווען אזוי שטארק, שויב, ווען די פוילישע עסדעקעס וואלטען זיך גענומען א ביסעל צו דיר, די פוילישע דראבעס, וואלסט שוין לאנג נישט געווען אזא בריה!!!

ברידער, שטארקט אייך!...

ארעש, א געטומעל צווישען די יודישע סטודענטען. מ'רייסט זיך די צייטונגען אויס די הענד. מ'פרעגט איינער דעם צווייטען וועגען ידיעות, מ'רעדט הויך, מ'שרייט: געוואלד, מ'שלאגט אונז!...

פון אלע צייטונגען שרייען אראב מיט קידוש-לבנה-אותיות פון די שערבלעטער: "אונרוהען אין פוילען, מען שלאגט יודישע סטודענטען!"...

עס רוישט אין סטודענטען פעראיין, ווי אין א בינען-שטאק.

— זברה! רופט איינער אויס, מיר עסען נישט היינט קיין מיטאג, מיר פראטעסטירען!...

עס קומט פאר א פראטעסט-מיטינג. עס קומען פארשטעהער פון דער פרעסע. מ'רעדט. עס הערען זיך רעדעס אין אלע וועלט-לשונות. עס פאלען רעדעס איינע שארפער פאר דער צווייטער. דער פארזיצער איבעררייסט יעדען ס'ווארט צוליעב דעם צו-שארפען טאן פון פראטעסט. עס רעדט דאס בע'עולה'טע יודישע געוויסען, דאס רעדט די שטום פון צובלוטיגטען הארץ...

דו זעהסט זעהר פיעל מענשען פערזאמעלטע, אזעלכע, וועגען וועלכע האסט אפילו ביז איצט נישט געוואוסט, צי'זיי זענען יודען... עס הערט זיך איין שטים: מיר פראטעסטירען!...

עס ווערט איינשטימיג אנגענומען א שארפע פראטעסט-רעזאלוציע. זי ווערט געשיקט אין סעקרעטאריאט פון פעלקער-בונד, צו דער ליגע פון מענשען-רעכט, צו די בעריהמטסטע וועלט-אגענטורען און יט"א צו פערעפענטליכען אין דער פרעסע.

צו מארגענס האט א גרויסער טייל פון דער פראנצויזישער פרעסע אבגעדריקט די רעזאלוציע און זיך בעצויגען דערצו זעהר גינסטיג.

מיר האבען באלד געשריבען צו אונזערע ברודער אין די פוילישע אוניווערזיטעטען; ברודער, שטארק אייך! די שטארקע זענען מיט אונז!...

„עמך" האט היינט צייט. קיין פרנסה דאנקען גאט איז נישטא... אויף בילעטען אין טעאטער אריין איז נישט פערהאנען, איז דאס לערנען זיך ווי אזוי זיך צו בענעהן מיט גאז-מאסקעס אויך אן עק.

דער אינסטרוקטאר איז פון זיינע תלמידים זעהר צופרידען. „עמך" איז דיסציפלינירט און זיי האלטען די קאמענדע זעהר געהארכזאם. איבערהויפט צייכענען זיי זיך אויס מיט'ן „פאדניע" די מלאכה קאנען זיי זעהר גוט.

„שקשה", מיר וועלען נאך פון אונזע האנדווערקער און בעל-מלאכות נחת האבען, זיי וועלען אונז פערהיטען פון סכנות נפשות, זיי וועלען זיין די פיאנערען, די אבהיטער פון דעם גאז מלאך-המות.

אנ'אלט בילדעל...

אין דער ציוניסטישער מחנה קומט איצט פאר א מחלוקה.

די מחלוקה איז נישט קיין פערזענליכע, נאר לשם שמים, וועגען די יונגע-פרינציפען פון ציוניזם, וועגען דעם אמת'ן הערצליזם.

די רעוויזיאניסטען טענה'ן, אז נאר זיי זענען די אמת'ע הערצליאנער און דער צד שכנגד, די אלגעמיינע ציוניסטען זאגען, אז זיי געהען אויפ'ן ריכטיגען וועג.

אין בערלין איז פארגעקומען א משפט איבער די רעוויזיאניסטען און מען האט זיי פערמשפט, מיינט איהר דאך אוודאי, אז די חברה האט זיך אבגעשראקען. א נעכטיגער טאג, קענט איהר נישט אונזערע רעוויזיאניסטען, זיי האבען אפילו נישט אפעלירט, נאר גאך מיט מעהר מוטה און פייער פיהרען זיי זייער ארבייט.

איך בין ספעציעל אוועק אין זייער לאקאל און האב געטראכט דארט צו טרעפען אנ'איכה שטימונג, איך האב אבער ביי זיי געזעהען נאך מעהר התלהבות

זייער'ס א מפקד הקן האט געהאלטען א קירצע רעדע וועגען דעם פארגעקומענעם משפט, וואס זיי רופען אן שטאנד-געריכט און גערופען די יוגענד צו מעהר אקטיוויטעט. די אויגען האבען אויפגעפלאמט, און ווען דער רעדנער האט געענדיגט, איז די התלהבות געווען אין לשער. עס האבען זיך צונויפגעפלאכטען אקסעל און אקסעל און מען איז אוועק א הורא, אז די פאדלאגע און די ווענד האבען געציטערט, און געהאלטען אין איין שרייען תל-חי!

צוקוקענדיג צום דאזיגען האט זיך מיר פארגעשטעלט אנ'אלט בילדעל.

חסידים פון צוויי רבי'ס, וועלכע בעקעמפען זיך האבען געלייגט איינער דעם צווייטען אין חרם אריין. די חסידים אבער קוקען נישט דערויף, קומען צום רבי'ן, נעמען א ביסעל תיקון. מען פאלט אריין אין התלהבות און מען געהט א רקודיל, אנהאלטענדיג זיך איינער ביים אנדערען ביי די גארטלען.

דער אונטערשיעד איז נאר, וואס די חסידים, יודען מיט בערד, האבען בען געלאכט פון חרם און זיי האבען געטאנצט בלויז מענער, און דא ביי די רעוויזיאניסטען טאנצען יוגענד און פוןביידע מינים, אבער ווי עהנליך איז דאס דאזיגע בילדעל צו זייערע טאטעס און זיידעס די חסידים.

ער האט מנצח געווען...

מען דערצעהלט א כאראקטעריסטישען עפיזאד.

יענע וואך איז פארגעקומען א חתונה.

א היגער אלטער בעל-הבית האט אויסגעגעבען זיין יונגסטע טאכטער, האט ער געפייערט א חתונה כדת וכדין, מיט מאכלות ומשקאות.

אויף דער חתונה איז אויך געווען אנוועזענד א מחיתן פון ווארשא, וועלכער איז א גוטער טרינקער, און ער האט געוואלט זיך בעווייזען, אז מיר טשענסטאכאווער זענען „פליגען" אקעגען איהם. דהיינו: ער אליין קאן אזוי פיעל טרינקען וויפיעל אלע טשענסטאמחותנים.

שטעלט אייך פאר רבותי, אז מיר טשענסטאכאווער זענען שיעור נישט געבליבען פערשעמט... נאר א נס איז געשעהן און באלד האט זיך געמאלדען טאקע א טשענסטאכאווער מחותן, וועלכער איז געגאנגען אויף קידוש השם און האט זיך געוועט מיט דעם ווארשאווער. און שטעלט אייך פאר, אז אונזערער האט מנצח געווען. דער ווארשאווער האט זיך פערשעמט, ער האם געמיינט, אז ער איז דער גרעסטער טרינקער, דערוויל האבען מיר איהם געוויזען, אז מיר האבען נאך גרעסערע טרינקער.

אזוי ווי אלע מאל...

טשענסטאכאוו, איז א מזל פון א שטאדט, אזוי האט אמאל געשריבען א זשורנאליסט אין א ווארשאווער צייטונג, און ער האט רעכט.

טשענסטאכאוו א שטאדט פון 30 טויזענד יודען האט נישט קיין איין זאל, וואו מען זאל קאנען שפילען יודיש טעאטער. אויך איז נישט פערהאנען קיין איין יודישע צוקערניע.

און דער יודישער עולם איז שוין אזוי ציגעוואוינט צו דעם אלעם, אז זיי ארט גאהר נישט.

פלוצים, בעקום איך אנ'איינלאדונג אויף א קאנפערענץ, וואו עס וועט בעטראכט ווערען די פראגע וועגען שאפען א יודיש טעאטער אין טשענסטאכאוו. די ערשטע מינוט האב איך זיך בעגייסטערט, אבער באלד האב איך זיך בעטראכט, אז עס וועט פון דעם גאהר נישט ווערען, והראיה, וויפיעל מאל זענען שוין פארגעקומען אזעלכע קאנפערענצען און עס איז שוין זאנאר געשאפען געווארען טעאטער-קאמיטעטען און אין א שעהנעם פריהמארגען איז זי געשטארבען אהן א וידוי, און ווי עס ווייזט אויס, האב איך נישט געהאט קיין טעות.

צוויי קאנפערענצען זענען פארגעקומען וועגען שאפען א יודיש טעאטער און עס איז געווארען נישט. גאהר פשוט, דער עולם איז נישט געקומען און עס איז געבליבען אזוי ווי אלע מאל...

איהר קענט זיך גליטשען אויף יודיש...

דער יודישער טורן-און ספארט-פעראיין האט אלס ווינטער-ספארט בעשאפען אנ'אייגענעם אייז-פלאץ.

יעדען טאג און אפילו אין אוונד לאזען זיך די מיטגלידער אויף דעם דאזיגען פלאץ און גליטשען זיך.

דאס גליטשען ווערט אנגעפיהרט דורך א ספעציעלען אינסטרוקטאר, וועלכער פיהרט עס אדורך לויט אלע כללים פון גליטש-שלחן ערוך.

פרעהען זיך די מיטגלידער, וואס זיי דארפען נישט לויפען אויף פרעמד אייז, נאר גליטשען זיך אויף יודיש.

פערשטעהט זיך, אז די אנדערע ספארט-פעראיינען ווי למשל די „ווארטא" וועלען מסתמא נאכטהון דעם ביישפיעל און אויך מאכען אנ'אייגענעם אייז-פלאץ.

זאג איך אייך אן יודישע יונגעלייט א בשורה, אז איהר וועט זיך קאנען גליטשען אויף יודיש...

הורטאווע חופות.

יענע וואך איז אין היגען ראבינאט פארגעקומען אין איין אוונד 5 חופות.

דאס איז אפילו נישט קיין נייעס, אז אין איין אוונד זאלען פארקומען עטליכע חופות. דא אבער איז עס פארגעקומען, ווי מען זאגט, „הורטעם".

5 חלוצים האבען מיטגעבראכט 5 חלוצות און זיך אויסגעשטעלט אין איין רייהע און געבעטען, אז מען זאל זיי געבען חופה וקדשין.

דער מורה הוראה איז געבליבען דערשראקען, ער האט נישט געקאנט תופס זיין, וואס פאר א עפידעמיע דאס איז, און מיט גרויס מיה האט מען ערשט איהם געגעבען צו פערשטעהן, אז דאס זענען פארלעך, וועלכע פאהרען אוועק קיין ארץ-ישראל און ווילען פריהער חתונה האבען.

האט דער דיין מסדר קדושין געווען און ר' משה יצחק האט געזופט די ברכות.

ווי ס'זאל נישט זיין, האט ר' משה יצחק געהאט א פעראנטווארטליכע אויפגאבע, עס האט נאך געקענט געשעהן א טעות בעת ער האט אויסגערופען די נעמען פון די פארלעך, בת פלוני לפלוני, האט ער זיך געקאנט טועה זיין מיט די נעמען און עס וואלט געשעהן א מכשול. נאר גאט זיי דאנק — דערצעהלט ר' משה יצחק — עס איז אלץ אדורך בשלום, און אין משך פון איין האלבער שעה זענען פארגעקומען 5 חופות כדת משה וישראל — הורטעם...

לויתן.

אקטועלע קולטור-פראגען.

(סוף)

ב.

יודישע ביבליאטעקען.

געוויסע שריט וועגען פעראייניגען די עקזיסטירענדע יודישע ביבליאטעקען זענען מיט לענגערער צייט צוריק אונטערגענומען געווארען דורכ'ן ה' ד"ר מערינג, וועלכער האט זיך דאמאלס געוואנדען וועגען דעם ענין צו די געהעריגע אינסטיטוציעס ווי אויך צו דער קהלה. דער פלאן פון דר. מערינג איז — ווי ער האט איהם פארמולירט לעצטענס ביי א געלעגענהייט — צו קאנצענטרירען אין איין ביבליאטעק א. נ. „יודאיסטיש ביבליאטעק", אלע ווערק וואס זענען ערשינען אין יודיש און העברעאיש ווי אויך ביכער געשריבענע אין אנדער שפראכען און האבען א שייכות צו יודאאיסטיק.

כ'וויל זיך איצט נישט ארויסזאגען צו די פעראייניגונג פון די ביבליאטעקען דארפען פארקומען לויט'ן אויבענדערמאנטען פלאן, ווייל דער ענין איז פריהצייטיג. איך וויל אבער קאנסטאטירען, אז ליידער צוליב'ן גישט-בעגרינדעטען דראנג פון יעדער ארגאניזאציע צו שאפען פאר זיך א ביבליאטעק אנ'„אייגענס", איז נישטא ביי אונז קיין מעגליכקייט פון שטודירען א געוויס געביט אדער אפילו לייענען סיסטעמאטיש. מיר בעזיצען נישט אין טשענסטאכאוו קיין שום ביבליאטעק, וואס זאל פארמאגן א בעדייטענדע צאהל ווערק פון די נויטיגסטע וויסענשאפטס געביטען אויב אפילו זיי זענען ערשינען אין העברעאיש אדער יודיש.

יעדע ארגאניזאציע: פאליטישע צי עקאנאמישע האלט פאר א חוב צו פערשאפען זיך א „ביבליאטעק" כאטש פון הונדערט ביכער. א טייל נישט האבענדיג די נויטיגע ידיעות ביים ביכער-איינקויף און נישט בעזיצענדיג די געהעריגע געלד-מיטלען קויפען ביכער ביליגע, כדי די שאנק זאל זיין פול און דער קאטאלאג בעשריבען. און אנשטאט צו קויפען ראלאן קויפט מען וואלאס'ן און אנשטאט מאנ'ען — די-גאשינסקי.

מאכט זיך א רעש און א בוך ווערט „מאדערן" קויפען אלע ביבליאטעקען און ביבליאטעקלעך דאס זעלבע בוך. ד. ה. בעת ס'וואלט עקזיסטירט איין גרויסע ביבליאטעק וואלט לפי-כל דעות געווען גענוג איין עקזעמפלאר פון מארגעריט'ס „גאסען-פרוי" און איין עקזעמפלאר פון פיטיגרילי'ס „גארטעל פון צניעות", האבען מיר אבער אדאנק דעם איצטיגען מצב (בדרך משל) צעהן „גאסען-פרויען און צעהן „גארטעל פון צניעות, אנשטאט צו קויפען 9 ווערק פון דאסטאיעווסקי'ן, געטע'ן, ראלאן, אדער שאו, (דער לעצטער האט בכלל נישט קיין מזל אין די היגע ביבליאטעקען).

דאס אלטע רבי'שע ווארט, אז „אין משיח'ס צייטען וועלען זיין כדים פיעל ווי מאן און גרויס ווי מאן" קען מען צו בעדויער בענוצען לגבי אונזערע היימישע קולטור - פערשפרייטער און פערזארגער. די צובערקלונג פון דער קולטור-ארבייט האט גורם געווען, אז מענשען נישט בערופענע דעצידירען וועגען „גייסטיגען שפייז" פון זייערע חברים, וועגען דעם איכות פון ביבליאטעקען און דערפון קומען ארויס קוריאזען, אז מ'קויפט איין טייל פון א ווערק אהן צווייטען, ווייל ס'איז ערשינען אונטער אנ'אנדערען נאמען, אדער בעסער: מ'קויפט א זעקסטע טייל פון א וויסענשאפטליך ווערק אהן די 5 פריערע (אויטענטיש).

וועגען העברעאישע ביכער איז אבגערעדט. ס'איז באמת א בושה, אז אין טשענסטאכאוו זאל מען נישט בעקומען קיין העברעאיש ווערק, וואס איז ערשינען אין דער לעצטער צייט. אפילו דאס איינאיינציגע (אין ברייטען פערנעם) ליטער קווארטאל-בוך „התקופה", בעזיצען נישט די היגע ביבליאטעקען (אויסער דער מזרחי-ביבליאטעק, וואס איז שוין סגור ומסוגר זייט נאך דער פיערטער עליה...) די היגע נאצ. ביבליאטעקען שפייזען אונז היינט מיט „השלוח'ס" און יודישער ענציקלאפעדיע אין „רוסיש".

ס'איז ווירקליך צייט, א סוף צו מאכען צו דער דאזיגער מאדנער ערשיינונג. די אנפיהרער פון פארטייען דארפען דאך סוף-כל-סוף פערשטעהן, אז אורזשאנד-סקארבאווי לחיד און ביבליאטעקען לחיד, אז מ'קען זיין א לאיאלער קליינהענדלער, דיסציפלינירטער האנדווערקער און איבערגעגעבענער ציוניסט לייענענדיג גרעץ'ן אדער שלום-עליכם'ן פון דער זעלבער ביבליאטעק. לאמיר נישט וועלען קוועטשען פאליטיק און געבען א פאליטישע בעפארבונג יעדען איינציגען שריט אין אונזער קאלעקטיווען לעבען.

און אויב דער רוב פון יעדער פארטיי וועט אייגזעהן דערין א השגת-גבול און זייער „פארטייאישער פאטריאטיזם" וועט זיך געפונען געטראפען, דארפען זיך די ערנסטערע פיהרער פערטראכטען וועגען דעם און טאקי מיטהעלפען צו דער קאנצענטראציע פון אלע עקזיסטירענדע געז. ביבליאטעקען, וואס וואלט געגעבען אונגעהויערע מעגליכקייטען פאר א פערצווייגטער קולטור-ארבייט.

ג.

יודיש טעאטער.

ס'קלינגט פשוט ווי א לעגענדע: פאר עטליכע יאהר צוריק זענען זיך

אין טשענסטאכאוו צונויפגעקומען די טובי-העיר און געקלערט מיט כובד-ראש וועגען דערהאלטען א יודיש טעאטער. געזעסען ביינאכט, געטאמפערט זיך וועגען פלענער און בכלל געהאלטען, אז טעאטער איז נאך אנ'ענין וועגען וועלכען מ'קען זיך דערלויבען רעדען און אפילו ערענסטער פעראינטערעסירען.

דאס התלהבות איז געוועזען גרויס: מ'האט געהאלטען פארלעזונגען, ארייגפיהרונגען אין העיר טשענסטאכאוו צהלה ושמחה.

און ווירקליך האבען מאנכע אויפפיהרונגען געהאט א שטורמישען ערפאלג, ווי דער „דבוק", „גולם" א.א.וו. מ'האט געזעהען בעשיינפערליך, אז ביי א גוטען ווילען קען מען פעראינטערעסירען אלע שיכטען פון דער ארטיגער יודישער בעפעלקערונג, וואס איז, ליידער, קראנק פון אלטע צייטען אויף שמענדריקיזם — מיט די יודישע ייא-פונגען, די ליב-הארציגע ביטול'דיגע בעציהונג צו יודיש האט אנגעפאנגען פערשוואונדען.

אזוי האט אויסגעזעהען מיט א פערהעלטניסמעסיג קורצער צייט צוריק.

און היינט?

„יודען דערפלאמען ווי שטרוי און לעשען זיך געשווינד אויס ווי שטרוי". חדשים געהען אדורך און מ'הערט נישט קיין יודיש ווארט אויף דער סצענע און אלע טובי-העיר ארט עס ווי דער פאר יאהריגער שניי.

ס'איז א חרפה פאר'ן יודישען טשענסטאכאוו, אז אין משך פון גאנצע חדשים און כמעט יאהרען זאל נישט פארקומען קיין אויפטריט פון א יודישען ארטיסט! (די לאקאל-פראגע קען ביי א געוויסער אנשטרענגונג בעזייטיגט ווערען).

ווייטער: צי דארפען נישט אונזערע קולטור פערזארגער פעטטשטעלען דעם ענין פון נישט פערדינגען דאס פוילישע טעאטער און די אמת'ע שטעלונג פון דער טעאטער-דירעקציע לגבי אונז. נישט זייענדיג בעהאוועגט געגנוי אינ'ם ענין קען איך מיך נישט ארויסזאגען וועגען אופן פון רעאגירען, אבער קלאר מאכען איהם דארף מען דאך, ווארום אויב ס'זאל זיין אמת, אז די טעאטער-דירעקציע וויל נישט פערדינגען דאס טעאטער אויף יודישע פארשטעלונגען, וואלט עס באמת געווען א געזעלשאפטליכער סקאנדאל און אונזער חוב וואלט געווען ווי אמשטארקסטען צו רעאגירען, און נישט לאזען בעשפייען זיך און טרעטען אויף אונזערער מענשליכער און נאציאנאלער ווירדע!

און אפילו ווען ס'זאל נור אמת זיין, אז די טעאטער-דירעקציע שטעלט בעדינגונגען בנוגע דעם רעפערטואר און קינסטלערישער ניווא פון די יוד. ארטיסטען, וואלטען מיר געדארפט ווי אמשארפסטען רעאגירען און זאגען די דאזיגע יודען: מיר זענען מוחל טובות און ווערט נישט אונזער מורה-דרך.

יודען האבען שוין מעהר צושטייער געגעבען דער קונסט פון אייך און אהן אייער מיטהילף! ס'איז דאך שענדליך, אז בעת מיר ווענדען זיך וועגען אבטרעטען דאס טעאטער אויף א יודישער פארשטעלונג (לובלינער שטאדט-טעאטער איז 7 טעג אין חודש צו דער דיספאזיציע פון דער יוד. בעפעלקערונג האט מען מורא, אז מיר וועלען מחלל זיין זייער קדשי-קדשים און אליין קלערט מען איינצייטיג אויפצופיהרען א יודישע דראמע, כדי צוצוציהען די יודישע [בעפעלקערונג, וועלכע-פידוע—געהט מעהר אין טעאטער פון „אינזערע" צענזארען-חרדים.

דאס לעצטע איז שוין נישט קיין ריין טעאטער-ענין, מיט וועלכען „ערנסטע" מענשען קענען זיך צוליב זייערע געזעלשאפטליכע דאגות נישט פערנעמען, נור דאס איז א פראגע פון בעציהונג צו אונז, פון שיינען אונזערען מענשליכען און נאציאנאלען כבוד, און מיט'ן אריבערגעהן בשתיקה ווייזען מיר אונזער שפלות און פצהלען פון עלעמענטארסטער ווירדע!

*

אפשר איז דאך כדאי אויף די דאזיגע „מינדערווערטיגע" ענינים זיך עטוואס אבצושטעלען און אפשר אפילו אנצונעמען געוויסע שריט, כדי די דאזיגע אנאמאליעס אין אונזער ארטיגען געזי. קולטורעלען לעבען אויסצוווארצלען?

ס'וואלט שוין, כ'לעבען, געווען צייט!

פ. בלומענקראנץ

1	אפערע
2	אפערעטקעס
62	קאנצערטען
77	שעה לייכטע מוזיק
44	שעה טאנץ מוזיק
47	שעה מוזיק פון גראמאפאן-פליטען
10	אורדיציעס
18	ליטעראַרישע פערטיל-שעה'ן
22	אורדיציעס פאר קינדער
100	פעליעטאנען און ערצעהלונגען

פאר 3 זלאטעס א חודש

צי איז דאס טייער?

ראדיא איז נישט קיין לוקסוס

פרייד און פערגעניגען...

96-יעהריגע זקנה זאגט פאר די מינוט פון איהר טויט.

אין דער יודישער געגענד רעדט מען וועגען א זעהר כאראקטעריסטישען פארפאל, וואס איז געשעהען אין אונזער שטאדט מיט א יודישער זקנה, וועלכע האט פאראויסגעזאגט די מינוט פון איהר טויט.

אין הויז גארנצארסקא 54 אויפ'ן צווייטען שטאק אין א בוידעם שטיבעל האט געוואוינט די 96 יעהריגע זקנה פראדיל פייערשטיין מיט איהר טאכטער אנ'אלמנה.

נישט קוקענדיג אויף איהר טיפער עלטער איז זי נאך געווען מונטער און עטליכע מאל אין טאג געקראכען אויף די נישט גלייכע טרעפ און געמאכט וויזיטען ביי איהרע זיהן, וועלכע וואוינען אין טשענסטאכאוו.

פאר 2 וואכען צוריק איז איהר טאכטער אוועקגעפאהרען און די זקנה איז געבליבען איינע אליין אין דער וואוינונג, היות אבער ווי זי איז געווען א זעהר אנגענעמע אלטיטשקע, האבען די שכנים זי פערבעטען צו זיך אין שטוב אריין, איבערהויפט האט זיך מיט איהר פעראינטערעסירט איהר נאהנטסטער שכן מארדקאוויטש ביי וועלכען זי איז געזעסען גאנצע טעג און זיך געוואַרימט בײם אויווען. מחמת איהרע בעלי בתים האבען איהר נישט ערלויבט צו פערהייצען דעם אויווען.

זאגען, אז די אלטיטשקע האט נישט געטראכט וועגען יום המיתה קאן מען נישט, פארקעהרט, זי האט זיך זעהר שטארק פארגעגרייט צום איביגען וועג און צו דעם צוועק האט זי שטענדיג געהאט גרייט איהר צוואה וועלכע איז בעשטאנען אינדעם, אז צוויי מעשענע לייכטערלעך, זאל מען אנצינדען ביי איהר טהרה, און א טעפעל מיט נאך א מעשען לייכטעריל זאל מען אוועקגעבען דעם שכן מארדקאוויטש פאר די חסדים וואס ער האט טיט איהר געטהון.

דאנערשטאג בייטאג האט די אלטע זיך אדורכגעשמועסט מיט די שכנים און זיי פארגעזאגט, אז איהר דאכט זיך אויס, אז דער מלאך המות האט איהר געמאכט א וויזיט און זי ווייסט אויף בעשטימט, אז אויף שבת וועט זי שוין זיין א גאסט אויף יענער וועלט. דעריבער בעהט זי זיי, אז טאמער וועט זיך דאס בעשטעטיגען וועט זי אנקלאפען ביי די שכנים און זיי זאלען לויפען נאך איהרע זיהן און אויך איבער איהר זאגען א פאר יודישע ווערטער, ווי געוועהנליך, האבען די שכנים זי בערוהיגט, אז עס דאכט זיך נאר איהר אזוי אויס, ווארום זי איז דאך פריש און געזונד זי האט זיך אבער געהאלטען ביי ס'איהריגע.

אין אווענד האט זיך די אלטע געלייגט שלאפען. א זייגער 12 ביינאכט האט זי זיך אויפגעהויבען, פייער געמאכט אין דעם קאלעדיגען אויווען, זיך אנגעווארימט א ביסעל וואסער, אוועקגעשטעלט די צוויי לייכטערלעך מיט ליכט אויפ'ן פענסטער, אנגעגרייט דאס טעפעלע מיט'ן מעשענעם לייכטער'ל, וואס זי האט צוגעזאגט איבערצולאזען דעם שכן. דאן האט זי געעפענט די טהיר, אנגעקלאפט ביי די שכנים, וועלכע זענען געקומען צו לויפען, אויך איהרע זיהן זענען באלד אנגעקומען. די אלטע האט זיך געהייסען געבען דאס ביסעל ווארימע וואסער, זי האט זיך ארומגעוואשען דעם שטערען, זיך אויפגעלייגט אין בעט, זיך געזעגענט מיט אלע אנוועזענדע און אנגעזאגט, אז מען זאל אויספיהרען איהר צוואה, ווארום אין א פאר מינוט ארום וועט זי שטארבען, ווייל דער מלאך המות שטעהט ביי איהר בעט און זי האט נישט קיין כח איהם אוועקצוטרייבען. רעדענדיג די דאזיגע ווערטער האט זי צוגעמאכט די אויגען און איינגעשלאפען.

וועגען דעם דאזיגען מערקווירדיגען פאל האלט מען אין איין רעדען אין יענע גאסען און הונדערטער מענשען בעזוכען די וואוינונג פון דער אלטיטשקער, וואו איהרע קינדער זיצען שבעה, כדי זיך צו דערוויסען וועגען דעם דאזיגען זעלטענעם פאל.

שטארקע און געזונדע ציין

ענטוויקלען זיך דורכן רייכליכען צופוהר פון A און D וויטאמינעס. א לעפעלע נארוועגישער לעבערטראן ענטהאלט מעהר A און D וויטאמינעס, ווי די גאנצע מילך און פוטער וועלכע מען קען במשך פון א טאג פארצעהרען. דידאזיגע וויטאמינעס פארשאפט מען זיך אמביליגסטען דורכן נארוועגישען לעבערטראן.

נארוועגישער לעבערטראן

צום ערשטען העברעאישען וועלט-קאנגרעס און דער סלע-אקציע פאר'ן יאהר תרצ"ג.

חשוב'ע חברים!

נאך א יאהר עקזיסטענץ פון דער „ברית-עברית-עולמית" („העברעאישער וועלט-פערבאנד") א יאהר אין וועלכען דער וועלט-קריזיס האט דערגרייכט זיין קולמינאציאנס-פונקט, קומען מיר דערפילען די אויפגאבע וועלכע עס האט אויף אונז ארויפגעלייגט די העברעאישע וועלט-קאנפערענץ וואס איז פארגעקומען אין די טעג פון ו—ח תמוז תרצ"א אין בערלין: צונויפרופען דעם ערשטען העברעאישען וועלט-קאנגרעס, און די סעסיע פון פלענום פון צ. ק. פון דער „ברית עברית עולמית" האט בעשטעטיגט, אז דער ערשטער העברעאישער וועלט-קאנגרעס וועט פארקומען אין יאהר 1933 אין ארץ-ישראל!

חברים! דאס צונויפרופען פון דעם ערשטען העברעאישען קאנגרעס איז א געפאט פון דער שעה און פון זיין צושטאנד קומען און זיין מאראלישען און פראקטישען ערפאלג איז אבהענגיג דער גורל פון אונזער בעוועגונג, מיר גיבען איבער דעם גורל פון דעם קאנגרעס אין אייערע הענד, בעמיהט זיך אז דער קאנגרעס זאל נישט פערוואנדעלט ווערען אין א צוזאב-קאנפערענץ צו די פריהערדיגע קאנפערענצען, נאר א פאלקס קאנגרעס! א קאנסטיטואירענדער קאנגרעס פאר דער העברעאישער בעוועגונג!

דערמיט איז אונז געגעבען געווארען די ערשטע געלעגענהייט ארויסצופיהרען די העברעאישע בעוועגונג אויפ'ן ברייטען שליאך, אוועקשטעלען איהר אין דעם צענטער פון אונזערע אויפגאבען — הערענמיר עס פערנאכלעסיגען? — טראץ דעם וואס די לאגע פון די יודען אין די גלות-לענדער ווערט ערגער—יין! דוקא ווייל מיר זענען שוואך און דעזארגאניזירט דארפען מיר ארויסגעהן אין א קאמף פאר אונזער גייסטיגען פערמעגען אין נאמען פון אונזער נאציאנאלער צוקונפט. אלע יודען מוזען זיך בעטייליגען אין דער צונויפרופונג פון דעם העברעאישען קאנגרעס און אין קאנגרעס גופא!

חברים! געהט ארויס און רופט צונויף מאסען-פערזאמלונגען און ענגע צוזאמענקונפטען, געהט און שאפט אין יעדער שטאדט ביי דעם סניף פון „ברית עברית-עולמית" א קאמיטעט פאר'ן העברעאישען וועלט-קאנגרעס, א

מ'זאגט, אז...

שוין העכער טויזענד יאהר וואוינען יודען אויף דער פוילישער ערד. זיי האבען מיט זייער בלוט פוילען'ס עיד פעט געמאכט. ביי קריטישע מאמענטען פון פוילען'ס זעלבסטשטענדיגקייט, מיט זייער געלד און גוף געאפפערט. און דאך' זענען נאך פערהאנען אין פוילען אזעלכע, וואס האלטען יודען פאר א פרעמדען עלעמענט, וועלכע מען דארף ארויסטרייבען, און אין בעסטען פאל זיי פאיקאטירען. אנ'אנדער נוסח זאגט: אז מען קאן מיט א שטעקען פאליטיק אויך יוצא זיין.

דער עם קשה עורף, די אתה בחרתנוניקעס לאזען זיך אבער נישט בלאזען אין דער קאשע און זיי טהוען זיך דאס זייעריגע: דו מיר מיט שטיינער, איך דיר מיט ברויט.

עס איז שוין פאר אלעמען בעוואוסט, אז פאר פוילען'ס זעלבסשטענדיגקייט האבען צוזאמען מיט די ריינע פאליאקען אויך געקעמפט יודישע גבורים, און אייניגע פון זיי זענען אפילו געבליבען אלס העלדען אין דער פוילישער היסטאריע, ווי בערעק יאסעלעוויטש און צעהנדליגער אנדערע.

קומט צו געהן די היינטיגע יודישע יוגענד, וועלכע אריענטירען זיך אויפ'ן מלוכה-געדאנק און גריגדען א לעגיאן אויפ'ן נאמען פון יודישען העלד, בערעק יאסעלעוויטש. זייער אויפגאבע וועט זיין, איינפלאנצען אין דער יודישער יוגענד דעם בעגריף פון זעלבסטשטענדיגקייט, און ביי זיי ענטוויקלען די רייפקייט, אז אויף דער ערד, אויף וועלכער מען איז געבוירען און אויף וועלכער מען לעבט מוז מען פערטייחיגען און זיך בעמיהען, אז זי זאל זיין שטארק און רייך.

אונזערע סקעפטיקער האבען געצויגען מיט די פלייצעס, ווא, ווא. ווער וועט זיך דאס שפילען מיט מיליטער?

בין איך אוועק אויף דער פערזאמלונג, וואס איז פארגעקומען פערגאנגענעם זונטאג, וועגען שאפען א יודישען לעגיאן א. נ. פון בערעק יאסעלעוויטש און האב דארט געטראפען א געפאקטען זאל מיט יוגענד, וועלכע האבען מיט בעגייסטערונג אפלאדירט די רעדנער און עס איז ביי זיי גאנץ נאטירליך, אז זיי דארפען זיך פערשרייבען אלס אקטיווע מיטלידער.

איבער הונדערט מיטגלידער האבען זיך שוין פערשריבען און צעהנדליגער און הונדערטער וועלען זיך נאך פעררעגיסטרירען. גאראנטירען דערפאר קאן איך נישט, נאר — מזאגט.

צעהנדליגער זיצונגען זענען פארגעקומען אין דער קהלה בעת'ן בעטראכטען דעם בודזשעט, און נאך דער גענעראל-דעבאטע, וועלכע איז געווען גענוג הייס, האט זיך געמאכט א צווייטע הייסע (שוין א ביסעל צו הייס) דעבאטע, דאס איז געווען, וועגען דער פראגע פון אנגאזשירען דעם פילצער רבי'ן אלס מורה הוראה.

דער אונטערשיד איז נאר, וואס די בודזשעט דיסקוסיע האט זיך פערענדיגט און מען האט וועגען זיי מעהר נישט גערעדט איז די לעצטע פראגע געקומען נאכאמאל אויפ'ן טיש ארויף. אזוי, אז זי איז אדורכגעגאנגען 4 פראצעדורען דהיינו: צוערשט איז זי אנגענומען געווארען אין דער פערוואלטונג דאן אין ראט, שפעטער ווידער איז עס אבגעווארפען געווארען אין דער פערוואלטונג ווי אויך איז עס אבגעווארפען געווארען אין ראט.

כ'בין מודה, אז זינט איך געה אין דער גמינע א קיימא לן פון 7 יאהר, האב איך אזעלכע זיצונגען נישט ביי געוואוינט.

און דער לעצמער רעזולטאט איז, אז די קהלה אנגאזשירט נישט דעם הרב יוסטמאן אלס מורה הוראה. מיינט איהר דאך אודאי אז מיט דעם ענדיגט זיך שוין האט איהר א טעות. נישט אז זיי וועלען מאכען א מחלוקה. (טשענסטאכאוו איז צו דעם נישט מסוגל) נאר זיי וועלען די פראגע נאכאמאל שטעלען אויפ'ן טאג-ארדנונג איה"ש ביים צווייטען בודזשעט איבער א יאהר.

איך פערזענליך גלויב נישט אין דעם. נאר כ'ווייס—מ'זאגט...

פערפאלען, מען מוז אנרופען דאס קינד ביים ריכטיגען נאמען.

די צייט איז ביטער, דער קריזיס איז אונגעהויער שווער. אבער דאס וואס יודען טהון זיך אליין שטייגט אריבער אלע קריזיסען.

צעהנדליגער מאל האבען מיר שוין אנגעוויזען אויף די זינלאזע און פערברעכערישע קאנקורענץ וואס יודען פיהרען צווישען זיך וואס לייגט די געשעפטען אין ד'רערד אריין און נאך טרויריגער איז, וואס מען מישט אריין דעם דריטען צד. און איינער אויפ'ן צווייטען ווייזט אן, אז ער פיהרט נישט אויס אלע פערפליכטונגען לויט די אנגענומענע פארשריפטען (דאס הייסט נישט חלילה קיין מסירה, גיכער קאן מען דאס אנרופען מיטהעלפער צו דער ארדנונג...)

עטליכע בעלי-מלאכות ווי שניידער און שוסטער, וועלכע האבען געארבייט פאר יענעם, האבען זיך לעצטענס געעפענט מאגאזינען און פערקויפט שטעלעס. האבען זיך עטליכע סוחרים מטריח געווען אין סקארב אריין און אויפגעוויזען אויף דער עולה, וואס געשעהט דהיינו: זיי האבען נאר ארבייטס-פאטענטען און זיי האלטען, אז זיי דארפען אויך האבען האנדעלס-פאטענטען.

איך וויל נישט רעדען דערפון, אז די דאזיגע מלשינות האט געטראפען אין דער ערשטער רייהע די סוחרים נישט די בעלי מלאכות ווי למשל אין דער שיסטער בראנזשע, וועלכע האבען בלויז האנדעלס-פאטענטען, האבען געמוזט איצט ארויסנעמען אויך ארבייטס פאטענטען ווייל זיי געבען ארויס זייער פראדוקציע די שיסטער, אבער דער פאקט אליין איז אן פאר זיך זעהר טרויריג.

איך אליין ווייס נישט גענוי צו די זאך איז ווירקליך גאנצע הונדערט פראצענט אמת,—נאר—מ'זאגט....

דער בית-לחם איז די איינציגע אינסטיטוציע ביי אונז אין שטאדט וועלכע האט פערנומען די נויט פון די ארימע בכבוד'יגע און לויט איהר יכולת טיילט זי קויהלען.

די קויהלען ווערען פערטיילט אין א סקלאד אויף דער ווארשאווער גאס און די קויהלען זאלען זיין עפּים נישט פון דער ערשטער (יש אומרים אז אויך נישט פון דער פינפטער) קוואליטעט איך האב די קויהלען נישט אויספרובירט און קאן דאס נישט בעשטעטיגען אויף זיכער. נאר—מ'זאגט...

סמאל.

אומפארטייאישען קאמיטעט, אין וועלכען עס זאלען זיך בעטייליגען, פאר־שטעהער פון אינסטיטוציעס, לעהרער שרייבער און יוגענד, די נאציאנאלע פארטייען, די קהלות, און פרויען־פערבאנדען וכו׳ די ארטיגע קאמיטעטען שליסען זיך אן אין יעדען לאנד צו א לאנדעס־קאמיטעט, פאר דעם ערשטען העברעאישען קאנגרעס, וועלכער זאל שטעהען אין פערמאנענטען קאנטאקט מיט דעם צ. ק. פון דער „ברית" און זאל זיך בעטייליגען אין דער גרויסער ארבייט, וועלכע איז פערבונדען מיט דער צוזויפרופונג פון דעם ערשטען העברעאישען וועלט־קאנגרעס. און דעריבער דארפען די אבטיילונגען פון דער „ברית" צוטרעטען גלייך מיט איבערגעבענהייט און שנעלקייט צו דער אר־גאניזירונג פון דער „סלע"־אקציע אויפ׳ן יאהר תרצ"ג.

דער סלע, וועלכער איז א לעגיטימאציע פון דער אנגעהעריגקייט צו דער „ברית"—איז אויך א וואהל־צעטעל צום ערשטען העברעאישען וועלט־קאנגרעס. פאסיווע און אקטיווע וואהל־רעכט האבען נאר די בעזיצער פון דעם „סלע". 300 סולעים שיקען איין דעלעגאט צום ערשטען העברעאישען וועלט־קאנגרעס. פערשפרייט סלעים, זאל נישט בלייבען קיין איין שטאדט וועלכע וועט נישט וועהלען צום העברעאישען קאנגרעס!

העברעאישער לעהרער, שרייבער און געזעלשאפטליכע טהוער, זייט שליחים פון דעם „ברית" בערוהיגט זיך נישט אזוי לאנג ביז די סלע־אקציע אין אייער שטאדט וועט נישט פערענדיגט ווערען, זייט וויסען אז נאר א העברעאישע וועלט־ארגאניזאציע ווי עס איז אונזער „ברית־עברית" צוזאמען מיט א העברעאישער וועלט־קאנגרעס, וועט קענען מיט דעם כח פון דעם העברעאישען קולטור־פאנד געפינען א לעזונג פאר דער העברעאישער שאפונג—און דערפאר ווידמעט כחות פאר׳ן „ברית".

יוגענד־ארגאניזאציעס, זייט די חלוצים פון ערשטען העברעאישען וועלט־קאנגרעס, פערוואנדעלט דעם ערשטען העברעאישען קאנגרעס אין א קאנגרעס פון דער יודישער יוגענד!

יודישע פרוי, זאל דיין ארט נישט פעהלען צווישען די בויערס פון דער העברעאישער קולטור! הונדערטער טויזענדער סולעים אין יאהר תרצ"ג! הונדערט טויזענדער בעזיצער פון דעם סלע צום ערשטען העברעאישען וועלט־קאנגרעס—דאס וועט זיין די תשובה פון וועלט־יודענטום אויפ׳ן רוף פון דער ברית־עברית־עולמית!

צענטראל־קאמיטעט פון „ברית עברית עולמית".

Podziękowanie.

W.P. Dyr. SABIE RAPPAPORTOWEJ, ze Lwowa, Krasińskich 8 właścicielce zakładu ortopedycznego, specjalistce dla przepukliny, która przyjmuje w Częstochowie, w Hotelu Kaliskim, wyrażamy z głębi serca podziękę za wyratowanie i wyleczenie własną metodą z niebezpiecznej i zaniedbancj ruptury pachwinowej oraz za troskliwą opiekę u naszego 4-miesięcznego wnuczka u którego dokonała specjalistka dzieła bez operacji przez zastosowanie specjalnych bandaży Jej metody, za co składam niniejszem tej wielkiej mistrzyni „Bóg Zapłać".

A. CISZECCY st. urzędnik Banku

דאנקזאגונג.

דערמיט דאנק איך הארציג דער פרוי דיר. סאבא ראפאפארט, איי־גענטימערין פון ארטאפעדישען אנשטאלט, ספעציאליסטין פאר ברוך־ליידענדע, וועלכע נעמט אן אין טשענסטאכאוו, אין האטעל „קאליסקי" פאר דעם אינטערעסירען און אויסהיילען פון ברוכליכקייט און בעזונדער פאר צופאסען אונזער איניקעל ספעציעלע באנדאושען.

א. משישעצקי

העלערער בעאמטער פון באנק.

גרינדונגס־פערזאמלונג פון לעגיאן א. נ. פון בערעק יאסעלעוויטש אין טשענסטאכאוו.

זונטאג 5 א זייגער נאכמיטאג איז פארגעקומען אין זאל פון דער האנד־ווערקער־באנק (אלעע 12), די גרינדונגס־פערזאמלונג פון א טשענסטאכאווער אבטיילונג פונ׳ם לעגיאן א. נ. בערעק יאסעלעוויטש. עס זענען געווען אנוועזענד: מצד דער מיליטער מאכט—דער קרייז־קאמענדאנט פון דער מיליטער־צוגרייטונג (פ. וו.) מאיאר בראנדט, פון דער שטאדט־פערוואלטונג — סטארשי רעפערענט פלאזאק. אייסערדעם האבען זיך בעטייליגט אין דער פערזאמלונג די ספעציעל אראפגעקומענע פון לאדז: קאמענדאנט פון דעם לעגיאן אין לאדז, רעזערוו פארוטשניק ס. מייזלער און דער פערוואלטונגס מיטגליד פון לאדזער לעגיאן ה׳ אבראמאוויטש ווי אויך פער־בעטענע היגע געסט, ה"ה: דיר. פראסט׳ ד"ר אקסער, ניעמיראווסקי, יאשינאווסקי, גאלדבערג א. א.

די פערזאמלונג האט געעפענט ה׳ יא־שינאווסקי, איבערגעבענדיג דעם פארזיץ דעם ה׳ וויטשיק, וועלכער בעגריסט די לאדזער געסט און פערבעט אין פרעזידיום דעם מאיאר בראנד, קאמ. מייזלער, ה"ה: אבראמאוויטש, ניעמי־ראווסקי, ראגאזשינסקי, גאלדבערג, ווערנער און אלס סעקרעטאר דעם ה׳ א. וויעזשביצקי.

א לענגערען רעפעראט האט געהאל־טען ה׳ יאשינאווסקי, וועלכער האט געשילדערט דאס לעבען און אנטייל פון פולק. בערעק יאסעלעוויטש אין פוי־לענס אויפשטאנדען.

דאס ווארט נעמט דאן קאמ. מייזלער, רעדענדיג וועגען דער אידעאלאגיע פון לעגיאן, וועמענס ציעל עס איז איינצו־פלאנצען אין דער יודישער יוגענד דאס געפיהל פון איבערגעבונג און צוגעבונ־דענקייט צו פוילען, בלייבענדיג גלייכ־צייטיג גוטע יודען.

מאיאר בראנדט ווינשט, אין נאמען פון דער מיליטערישער מאכט ערפאלג דעם ענטשטעהענדען לעגיאן און זאגט צו די איניציאטארען זיין אונטערשטי־צונג.

נאכדעם ווי עס האבען אויך גענומען ווארט און בעגריסט דעם לעגיאן ד"ר אקסער און דיר. פראסט, רעדט נאך וועגען דעם לעגיאן, אלס אנשטאלט פון פיזישער און בירגערליכער ערציהונג פון דער יוגענד—דער דירעקטאר פונ׳ם רעגירונגס־גימנאזיום ה׳ זביערסקי, וועלכער בעמערקט גלייכצייטיג (דאס זעלבע ערקלערט אויך נאכהער קאמ. מייזלער), אז אין לעגיאן קענען לויט די פארשריפטען נישט אנגענומען ווערען קיין שול־יוגענד.

דער פארזיצענדער ה׳ וויטשיק דאנקט דאן אלע אנוועזענדע פאר זייער אנ־טייל אין דער פערזאמלונג און שליסט דערמיט די זיצונג.

דער טערמין און בעדינגונגען פון די איינשרייבונגען אין לעגיאן וועלען אין קורצען פערעפענטליכט ווערען.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געז. גמילת־חסד, פילסודסקי 31.

זונטאג, דעם 29־טען ד. ח. 3.30 א זיי־גער נאכמיטאג קומט פאר אין אייגע־נעם לאקאל די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געזעלשאפט.

די דאזיגע געזעלשאפט צעהלט שוין א ביסעל יאהרען טעטיגקייט און איז איינע פון די סימפאטישסטע אינסטי־טוציעס אין אונזער שטאדט.

צעהנדליגער און הונדערטער האנד־ווערקער און קליינהענדלער האבען דארט גענומען הלוואות און דערמיט אונטער־האלטען זייערע עקזיסטענצען.

עס איז דעריבער דער חוב פון אלע מיטגלידער צו קומען אויף דער אלגע. מיינער פערזאמלונג און בעשטימען איהר ווייטערדיגען גורל, נעמענדיג אין אכט, אז היינט איז אזא קאסע נויטי־גער ווי אלע מאל.

דער אייז־טאר פון יודישען טורן־און ספארט־פעראיין

איז טעטיג יעדען טאג אויפ׳ן אייגענעם ספארט־פלאץ, אלעע וואלנאשטשי 15, פון 9 פריה ביז 10 אווענד. א גאנצען טאג שפילט־צו צום פאהרען אנ׳ארקעס־טער.

עס ווערט אויך געלערנט פאהרען דורך א ספעציעלען אינסטרוקטאר.

אידא קאמינסקא אין טשענסטאכאוו

מיט גרויס פרייד ברענגען מיר די ידיעה, אז דער טשענסטאכאווער טעאטער־עולם וועט האבען די געלע־גענהייט צו בעוואונדערען די גרעסטע קינסטלערין פון דער יודישער בינע אידא קאמינסקא אין איינער פון איהרע בעסטע קרעאציעס.

בלויז דער נאמען אידא קאמינסקא עלעקטריזירט די צושויער, ווארום אידא קאמינסקא׳ס יעדער אויפטריט איז א געשעהעניש און יעדע ראל, וואס זי פיהרט אויס, ווערט בעפליגעלט מיט דעם העכסטען אויסדרוק פון אמת׳ער קונסט.

דאס מאל פיהרט־אויף אידא קאמינס־קא א פיעסע א. נ. „מיר פרויען", וואו די קינסטלערין ברענגט צום אויסדרוק די פראגען פון פרויען עמאנציפאציע.

אידא קאמינסקא האט אויך אלס איהרע פארטנערען אויסגעקליבען גוטע חבר׳טעס, די בעקאנטע קינסטלערין רחל האלצער און פר"ל לערנער.

דער נעכטיגער ערפאלג האט אי־בערגעשטיגען אלע ערווארטונגען. דער עולם האט הייס אפלאדירט. די אונ־פערגלייכליכע ארטיסטען אידא קאמינ־סקא מיט איהר פערסאנאל, וועלכע האבען אויסגעפיהרט זייערע ראלען גלענצענד.

היינט איז דער לעצטער אויפטריט און ווער עס האט נאך נישט געזעהען אידא קאמינסקא אין איהר קרעאציע דארף היינט אומבעדינגט זיין אנוועזענד.

וועגען די פאנטען־לאטעריע פאר׳ן „כפר מכבי".

שבת, דעם 21 יאנואר, 6 א זייגער אווענד וועט אין לאקאל פון „קרן קימת" (קאשטשושקי 16), פארקומען די ציהונג פון דער פאנטען־לאטעריע לטובת דער ספארט־קאלאניע „כפר מכבי". עס וועלען געצויגען ווערען 3 געווינסען: רייזעס אויף די ווינטער־מכבי׳אדע, וועלכע קומט פאר אין זאקאפאנע צווי־שען דעם 2 און 5 פעברואר ד.י.

לאטעריע־בילעטען קען מען נאך בעקומען אין די סעקרעטאריאטען פון די היגע יודישע ספארט־ארגאניזאציעס און אין סעקרעטאריאט פון „קרן קימת".

15000 זל. פון דער מלוכה־לאטעריע געפאלען אין טשענסטאכאוו.

אין דער גליקליכער קאלעקטור פון מ. יאשינסקי, בערעק יאסעלעוויטשא 5 איז געפאלען דאס געווינס פון 15000 זלאטעס פון דער מלוכה־לאטעריע אויפ׳ן נומער 58175.

די גליקליכע געווינער זענען אלע נישט־פערמעגליכע יודען.

רינג־קייט לטובת „קרן העליה" ביים בית"ר.

אינזש. ארלינסקי גיט 10 זל. און רופט ארויס די ה"ה: ד"ר ל. אש, סטא־ניסלאוו ברום, עדמונד פראפאר ט שא־יא. י. ווארשאוער ענטפערט מיט 5 זל. און רופט ארויס די ה"ה: וואלף ניי־מאן, בוימארק, היפשער, ב. הערצבערג, אנדזיא יארזשאמבעק. סטוד. ש. פשעד־בארסקי ענטפערט מיט 1 50 זל. און רופט ארויס די ה"ה: ר. ראדאל, מ. קורלאנד. אינזש. פייגין גיט 5 זל. און רופט ארויס די ה"ה: דיר. פשיסוסקער, אינזש. טייכנער, אינזש. האכמאן. י. אלטמאן ענטפערט מיט 20 זל. חיים וועקסלער ענטפערט מיט 5 זל. ש. וו. אבראמזאן ענטפערט מיט 3 זל. בראנ־קא פרידריך ענטפערט מיט 2 זל.

פערזענליכעס.

ה׳ ארנאלד גייסלער איז נאמינירט געווארען אלס ריכטער פון היגען גע־ריכט.

א רעוויע־באל.

שבת, דעם 28 ד. ח, וועט פארקו־מען לטובת די י. ל. פרץ־שולען אין זאל פון דער „ווארטא", קאטעדראלנע 10 (פריהער ראזמאישאשטשי טעאטער) א גרויסער באל מיט א אריגינעלען פראגראם.

דער באל וועט זיך אנהייבען מיט א רייכער רעוויע פון א אקטועלען רעפערטואר וואס בעשטעהט פון פיעל נומערן פון געזעלשאפטליכען לעבען. עס וועט זיין פיעל הומאר און וויצען.

די רעוויע ווערט צוגעגרייט דורכ׳ן דראמ. קרייז ביים „טאז".

פון דער „לירא".

די פערוואלטונג פון דער „לירא" איז מודיע אלע איהרע מיטגלידער און סימפאטיקער, אז עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אין דער דראמאטישער סעקציע, וועלכע וועט געפיהרט ווערען דורך דעם בעסטען היגען אמאטאר־רעזשיסער. די איינשרייבונגען קומען פאר יעדען טאג אין סעקרעטאריאט פון 9 ביז 9.30 אווענד. די איינשריי־בונגען נעמט אן ה׳ ראמאן שלעזינגער.

גלייכצייטיג ווערט געמאלדען, אז פרייטאג ד. 20 ד. מ. האלב ניין אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א דאנסינג מיט זעהר א רייכען פראגראם. דער ארקעסטער איז פיעלפאכיג פער־גרעסערט.

פייף־א־קלאק אין „ווארטא".

אין לאקאל פון ספארט־קלוב „ווארטא" קומט פאר זונטאג 5 אווענד א „פייף־א־קלאק". צו די טענץ וועט שפילען א פערגרעסערטער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה, אפמאן.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון גמילת־חסד, אגראדאווע 6.

זונטאג, דעם 22־טען ד. ח. 4 א זיי־גער נאכמיטאג קומט פאר אין אייגע־נעם לאקאל אגראדאווע 6, די יעהרלי־כע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געזעלשאפט גמילת חסד, מיט׳ן געהעריגען טאג־ארדנונג.

אלע מיטגלידער דארפען אומבע־דינגט זיין אנוועזענד, כדי צו בעשטי־מען דעם גורל פון דער דאזיגער וויכ־טיגער אינסטיטוציע, וועלכע ראטעוועט צעהנדליגער בעלי־מלאכות און קליינ־הענדלער פון אונטערגאנג, מיט זייערע הלוואות.

דאנסינג פון י. ט. ס. פ.

זונטאג, דעם 22 ד. ח. 6 אווענד ארדענט איין דער יודישער טורן־און ספארט־פעראיין אין אייגענעם לאקאל (אגראדאווא) 8 א דאנסינג.

דער ערשטקלאסיגער ארקעסטער און פערשידענע אטראקציעס גיבען די בעס־טע גאראנטיע גוט צו פערברענגען דעם אווענד.

ערקלערונג,

דערמיט ערקלער איך, אז איך האב בעשלאסען אבצושטעלען מיין געזעל־שאפטליכע טעטיגקייט אין אונזער שטאדט.

אדאלף עפשטיין.

נאפשוד (ליפיני) — י. ט. ס. פ. 4:6

דאס איז דער ערשטער פערשפילטער מעטש פון יודישען טורן־און ספארט־פעראיין אין היי־יעהריגען סעזאן. טראץ דעם פערשפילען איז דער רעזולטאט א זעהר גינסטיגער פאר׳ן י. ס. ט. פ., ווען מען וועט נעמען אין אכט, אז צווישען די אויבערשלעזישע האבען זיך געפונען אזעלכע כחות ווי: דער פיעלמאליגער פוילישער מייסטער און אינטערנאציא־נאלער רעפרעזענטאנט רודזקי און דער פוילישער עקס־מייסטער און רעפרעזענ־טאנט אין צווישען־מלוכה׳שע מעטשען געגען עסטרייך קאניעטשני.

נאך די פארמעטשען, פון וועלכע דער אינטערעסאנטסטער ראמאן — קיווי האט זיך פערענדיגט מיט א רעמי־רע־זולטאט, וואס איז זעהר גינסטיג פאר דעם אנפאנגענדען ראמאן און נאך די איינטריטס־צערעמאניעס פערבלייבען אין רינג דער דעביוטאנט פון י. ט. ס. פ. גאלדשמיד און דער אויבערשלעזישער בראש, נאך א געניג אינטערעסאנטען קאמף זיעגט דער פיעל פערשפרעכענ־דער גאלדשמיד; דער אויסגעצייכענטער זילבערבערג בעזיגט אין א וואונדער־בארער פארם דורך א נאק־אוט אין דער דריטער רונדע שוויענטעק׳ן; כוואט, צוליב דעם, וואס ער האלט אויסגעצייי־כענט אויס אלע דריי רונדען מיט זיין פיעל־שווערערען און זעהר־גוטען געגנער דיבולא, ווערט בעשאנקען טראץ זיין פערשפילען מיט צאהלרייכע אפלאדיס־מענטען; שלימער האט זיך אין דער ערשטער רונדע זעהר גוט געהאלטען ער האט זאגאר זיין געגנער מיט איין קלאפ שטארק בעטויבט, ער האט אבער געמוזט פערשפילען דורך ק. א. אין דער צווייטער רונדע צו דעם ערשט־קלאסיגען אינטערנאציאנאלען קאניעטש־ני; מיט הילכיגע אפלאדיסמענטען ווערט אויפגענומען דער פוילישער מייסטער רודזקי און מיט נישט קלענערע — דער ליבלינג שיין. דער קאמף ווערט ער־ווארט מיט גרויס שפאנונג, דאס זעהר צאהלרייך אנוועזענדע פוילישע פובלי־קום פערלאנגט פון רודזקי׳ן, אז ער זאל זיין געגנער בעזיגען דורך א נאק־אוט. דאס יודישע פובליקום גיט צו מוט שיינען. ביידע מאקסער ווייזען א זעהר שענעם קאמף און נוצען אויס זייער גאנצע באקס־קענטניס, וואס פער־שאפט איינציגע זעהר שפאנענדע מאמענ־טען. נאך א זעהר אינטערעסאנטען פערלויף זיעגט דער פוילישער מייסטער רודזקי, נאר אויף פונקטען.

סאסנאווצער „מכבי" אין טשענ־סטאכאוו.

א גרויסע סענסאציע אין אונזער שטאדט האט ארויסגערופען דער מאר־גענדיגער באקס־מעטש צווישען דעם סאסנאווצער „מכבי" און היגען יודישען טורן־און ספארט־פעראיין.

ווי מיר דערוויסען זיך בעזיצט „מכבי" זעהר גוטע באקסער, וועלכע טרענירען אונטער דער לייטונג פון פוילישען וויצע־מייסטער קאשינסקי („וואוועל" קראקע), צוליב וואס עס איז צו האפען, אז די קאמפען וועלען אויס־פאלען זעהר אינטערעסאנט און שעהן.

דער יודישער טורן־און ספארט־פער־איין שטעלט אקייגען איהר בעסטע מאנשאפט מיט זילבערבערג׳ן און שיינען בראש. די קאמפען קומען פאר אין 6 וואגען, מארגען שבת, 8 אווענד אין זאל פון י.ט.ס.פ.

„Grand-Kino"
קאשטשושקי גאס.
לעצטער סעאנס 9.40 אוו.

דאפעלטער פראגראם
Dr. FRANKENSTEIN
אין דער הויפט־ראל לאן שאנעי׳ס נאכפאלגער — באריס קארלאוו, מאע קלארק, דזשאן באלס.
צווייטער פראגראם
DZIELNY WOJAK SZWEJK
דער גרעסטער טשעכישער קלאנג־פילם לויט דעם בעריהמטען ראמאן פון האשעק.
אין דער ראל פונ׳ם שוועיק — סאשא ראשילאוו.

Teatr „ODEON"
אלעע 27.
לעצטער סעאנס 10 אווענד.

מעכטיגער סופערפילם פון „פאקס".
Narzeczona NASTĘPCY TRONU
אין די הויפט־ראלען די פייערדיגע שפאנישע ארטיסטין קאנטשיטא מאנטענעגרא און דער נאכפאלגער פון רודאלף וואלענטינא, דער פרעכטיגער טענאר ראזע מאכיקא.
Jasnowłosy sen
שבת און זונטאג 12 א זייגער מיטאג הערליכע אפערעטע

ערשטער מוסטערהאפטער קלאנג־קינא
Nowości
לעצטער סעאנס 9·30 אווענד.
היינט און ווייטערע טעג.

RASPUTIN demon kobiet
רעזשיסירט דורך אדאלף טראטץ לויט די אריגי־נעלע בעשרייבונגען פון
די געוועזענע צארישע הויף־לייט און פון פירשט יוסופאוו, וועלכער האט דער׳הרג׳עט ראספוטינען.
אלס ראספוטין שפילט ווייד, וועלכער האט אין דער ראל געשאפען א געניאלע קרעאציע.
בעמערקונג! די דאזיגע דראמע איז א הונדערט פראצענטיגע קלאנג־פילם און האט גארנישט געמיינזאמעס מיט די בילדער וועגען ראספוטינען, וועלכע זענען געוויזען געווארען מיט א יאהר צוריק. אויסערדעם: קלאנג־וואך.
שבת און זונטאג 12 א זייגער מיטאג א דאפעלטער פראגראם.

Redaktor: Izrael Płockier — Wydawcy: B. Bocian i I. Płockier — Druk. B. Bocian, Aleja 6